

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU
Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

DIPLOMOVÁ PRÁCE

MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATION

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE/TITLE OF THESIS

Dopady nové regulace BASEL na finanční sektor a jej dopady na UniCredit SpA

TERMÍN UKONČENÍ STUDIA A OBHAJBOBA (MĚSÍC/ROK)

Jún 2016

JMÉNO A PŘÍJMENÍ / STUDIJNÍ SKUPINA

Mgr. Benjamín Muráň

JMÉNO VEDOUcíHO DIPLOMOVÉ PRÁCE

Ing. Václav Žďárek, MSc.

PROHLÁŠENÍ STUDENTA

Odevzdáním této práce prohlašuji, že jsem zadanou diplomovou prací na uvedené téma vypracoval/a samostatně a že jsem ke zpracování této diplomové práce použil/a pouze literární prameny v práci uvedené.

Jsem si vědom/a skutečnosti, že tato práce bude v souladu s § 47b zák. o vysokých školách zveřejněna, a souhlasím s tím, aby k takovému zveřejnění bez ohledu na výsledek obhajoby práce došlo.

Prohlašuji, že informace, které jsem v práci užil/a, pocházejí z legálních zdrojů, tj. že zejména nejde o předmět státního, služebního či obchodního tajemství či o jiné důvěrné informace, k jejichž použití v práci, popř. k jejichž následné publikaci v souvislosti s předpokládanou veřejnou prezentací práce, nemám potřebné oprávnění.

Datum a místo: 1.5.2016 v Praze

PODĚKOVÁNÍ

Rád/-a bych tímto poděkoval/a vedoucímu diplomové práce, za metodické vedení a odborné konzultace, které mi poskytl/a při zpracování mé diplomové práce.

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

SOUHRN

- Cíl práce:** Zhodnotiť zmeny regulatórnych požiadaviek medzi Basel II a Basel III, určiť dopad novej regulácie Basel III na skupinu a lokálnu banku UniCredit a posúdiť, či bola lokálna banka po období finančnej krízy pripravená plniť prísnejšie pravidlá regulácie.
- Výzkumné metódy:** Pri výskume boli použité metódy dedukcie, syntézu, popisu, komparácie a analýzy.
- Výsledky výskumu/práce:** Bankový sektor podľa výsledkov posledného monitoringu plní požiadavky na kapitál CET1, Tier 1 a Tier 2 a tiež požiadavky ukazovateľov likvidity LCR a NSFR. Skupina UniCredit je taktiež kapitálovo dostatočne vybavená. Lokálna banka počas krízy dokázala znižovať RVA a zároveň navyšovať bilančnú sumu, čím potvrdila svoju schopnosť riadiť riziká. Porovnanie s konkurenciou potvrdilo, že je kapitálovo dostatočne vybavená a v súčasnosti plní požiadavky na kapitálovú primeranosť podľa Basel III. Na druhej strane ale v porovnaní s konkurenciou zaostáva v ukazovateľoch ROA a ROE.
- Záver a odporúčenie:** Nová regulácia Basel III mala zanedbateľný dopad na lokálnu UniCredit Bank, pretože rovnako ako celý lokálny bankový trh má dostatok kapitálu na plnenie regulatórnych požiadaviek. Pri súčasných ekonomických podmienkach, kedy je na trhu dostatok likvidity by ale nemala podliehať tlaku akcionárov a mala by aj naďalej pozorne riadiť predovšetkým úverové riziká na úrovni portfólia aj klienta.

KLÍČOVÁ SLOVA

Regulácia, Basel III, kapitálová primeranosť, finančné riziká

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

SUMMARY

- 1. Main objective:** Main objective of this thesis is to describe changes in regulatory requirements between Basel II and Basel III, estimate the impact of new Basel III regulation on UniCredit group and the local bank, and to evaluate if the local bank was ready to fulfill the new regulations after the period of financial crisis.
- 2. Research methods:** The research methods used were deduction, synthesis, description, comparison and analysis.
- 3. Result of research:** Based on the last monitoring results the banking sector fulfills CET1, Tier 1 and Tier 1 requirements and also requirements for LCR and NSFR. UniCredit as a group has strong capital adequacy. Local bank was able to reduce RVA and at the same time to increase total balance sheet during the crisis, which proved its ability of risk mitigation. Comparison with competitors confirmed its strong capital adequacy and the bank is now fulfilling the capital requirements according to Basel III. On the other side it does not perform as good as competitors in terms of ROA and ROE.
- 4. Conclusions and recommendation:** The impact of new Basel III regulation on local UniCredit Bank was negligible, because the bank as well as the whole local banking market has enough capital to fulfill requirements of the regulator. In recent economic conditions, when there is enough liquidity in the market, the bank should not allow itself to be pushed by stakeholders and it should stick to its risk mitigation rules on portfolio and client level.

KEYWORDS

Regulation, Basel III, capital adequacy, financial risks

JEL CLASSIFICATION

A – General Economics
G – Financial Economics
N – Economic History

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Vysoká škola ekonomie a managementu
Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:	Mgr. Benjamín Muráň
Studijní program:	Master of Business Administration
Studijní obor:	MBA
Studijní skupina:	MBA 27
Název DP:	Dopady nové regulace BASEL na finanční sektor a její dopad na UniCredit SpA
Zásady pro vypracování (stručná osnova práce):	1) Úvod 2) Teória a vývoj bankovej regulácie: príčiny a dopady vzniku regulácie bankovníctva a poisťovníctva. Pohľad do problematiky samoregulácie a profesnej regulácie. 3) Prechod od Basel II na Basel III a dopady novej regulácie na finančný sektor. Obsah a dopady regulácie Solvency. 4) Dopady novej regulácie na UniCredit SpA a konkrétne UniCredit Bank v ČR. 5) Záver 6) Použitá literatúra 7) Prílohy
Seznam literatury: (alespoň 5 zdrojů)	1) BALTHAZAR, L. <i>From Basel 1 to Basel 3 : the integration of state of the art risk modeling in banking regulation</i> . New York: Palgrave Macmillan, 2006. 315 s. ISBN 978-1403948885. 2) BUDÍK, J. <i>Komerční a investiční bankovníctví v zemích EU</i> . Praha : Europress, 2004. 3) GREGORIOU, G. G. <i>Operational risk toward Basel III : best practices and issues in modeling, management, and regulation</i> . New Jersey : Wiley, Inc., 2009. 497 s. ISBN 978-0470390146. 4) ALLEN, F., CARLETTI, E., KRAHEN, J.P., Tyrell, M. <i>Liquidity and Crises</i> . Oxford University Press, 2011. 720s. ISBN 978-0195390711. 5) FRANKLIN, A., DOUGLAS, G. <i>Understanding Financial Crises (Clarendon Lectures in Finance)</i> . Oxford University Press, 2009. 320 s. ISBN 978-0199251421. 6) REVENDA, Z. <i>Centrální bankovníctví</i> . 3. vyd. Praha: Management Press, 2011. 560 s. ISBN 978-80-7261-230-7. 7) CIPRA, T.: <i>Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišťovníctví</i> . Praha : Ekopress, 2003. 270 s. ISBN 80-86119-54-5 8) DVORÁK, P. <i>Bankovníctví pro bankéře a klienty</i> . Praha : Linde Praha a.s., 2005.
Vedoucí DP:	Ing. Václav Žďárek, MSc.

Prof. Ing. Milan Žák, CSc.

rektor

V Praze dne

11.6. 2012

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

OBSAH DIPLOMOVEJ PRÁCE

ZOZNAM SKRATIEK
ÚVOD	1
1 DEJINY BANKOVEJ REGULÁCIE A PREHĽAD DÔLEŽITÝCH INŠTITÚCIÍ.....	2
1.1 OBDOBIE OD 1863 DO 1913	3
1.2 OBDOBIE OD 1913 DO 1944	3
1.3 OBDOBIE OD 1944 DO 1974	4
1.4 OBDOBIE PO ROKU 1974	5
1.5 PREHĽAD DÔLEŽITÝCH INŠTITÚCIÍ, KTORÉ SA PODIEĽAJÚ NA VÝVOJI BANKOVEJ REGULÁCIE	7
1.5.1 BANKA PRE MEDZINÁRODNÉ PLATBY A JEJ ČINNOSTI V OBLASTI BANKOVEJ REGULÁCIE	7
1.5.2 ZASADANIE O GLOBÁLNEJ EKONOMIKE A ZASADANIE VŠETKÝCH GUVERNÉROV	8
1.5.3 RADA PRE FINANČNÚ STABILITU.....	9
1.5.4 BAZILEJSKÝ VÝBOR PRE BANKOVÝ DOHĽAD	10
2 FINANČNÉ RIZIKÁ A BASEL I.....	12
2.1 TYPY FINANČNÝCH RIZÍK	13
2.2 BASEL I	15
2.3 DODATKY K BASEL I.....	17
2.4 HODNOTENIE BASEL I	20
3 BASEL II.....	21
3.1 PILIER 1	22
3.1.1 ŠTANDARDIZOVANÁ METÓDA K ÚVEROVÉMU RIZIKU	23
3.1.2 METÓDY INTERNÝCH RATINGOV K ÚVEROVÉMU RIZIKU	24
3.2 OPERAČNÉ RIZIKO	26
3.2.1 METÓDA ZÁKLADNÉHO UKAZATEĽA K OPERAČNÉMU RIZIKU	26
3.2.2 ŠTANDARDIZOVANÁ METÓDA K OPERAČNÉMU RIZIKU.....	27
3.2.3 POKROČILÁ METÓDA K OPERAČNÉMU RIZIKU	27
3.3 PILIER 2	28
3.4 PILIER 3	29
3.5. HODNOTENIE BASEL II	29

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

4 BASEL III	31
4.1 KAPITÁLOVÉ POŽIADAVKY PODĽA KONCEPTU BASEL III	32
4.2 UDRŽIAVACÍ KAPITÁLOVÝ VANKÚŠ	35
4.3. PROTICYKLICKÝ VANKÚŠ	35
4.4. LIQUIDITY COVERAGE RATIO	36
4.5 NET STABLE FUNDING RATIO	38
4.6 PÁKOVÝ POMER	40
4.7 SIFI	41
4.8 DOPADY BASEL III PODĽA PRAVIDELNÉHO MONITORINGU BCBS	44
5 DOPADY BASEL III NA UNICREDIT GROUP A UNICREDIT BANK CZECH REPUBLIC AND SLOVAKIA	45
5.1 PREDSTAVENIE SKUPINY UNICREDIT GROUP	45
5.1.1 ZOHĽADNENÉ RIZIKÁ A METÓDY VÝPOČTU KAPITÁLOVÝCH POŽIADAVIEK	45
5.1.2 RIADENIE ÚVEROVÉHO RIZIKA	47
5.1.3 RIADENIE TRHOVÉHO RIZIKA	47
5.1.4 RIADENIE OPERAČNÉHO RIZIKA	47
5.1.5 PÁKOVÝ POMER	48
5.1.6 DOPADY NA KAPITÁLOVÉ RIADENIE BANKY	49
5.2 PREDSTAVENIE UNICREDIT BANK CZECH REPUBLIC AND SLOVAKIA	51
5.2.1 UNICREDIT BANK Z POHĽADU SEGMENTOV A ŠTRUKTÚRY PORTFÓLIA	52
5.2.2 VÝVOJ DÔLEŽITÝCH PARAMETROV BANKY OD ROKU 2007	54
5.2.3 RIADENIE ÚVEROVÉHO RIZIKA	58
5.2.4 RIADENIE TRHOVÉHO RIZIKA	60
5.2.5 RIADENIE OPERAČNÉHO RIZIKA	60
5.2.6 DOPADY NA KAPITÁLOVÉ RIADENIE BANKY	61
ZÁVER	63

Zoznam skratiek

A-IRB – Advanced Internal Rating-Based Approach
ALCO – Assets Liabilities Committee
AMA – Advanced Measurement Approach
BCBS – Basel Committee on Banking Supervision
BIA – Basic Indicator Approach
BIS – Bank for International Settlements
CCB – Udržiací kapitálový vankúš
CCyB – Proticyklický vankúš
CET1 – Common Equity Tier 1
ČNB – Česká národní banka
D-SIFI – Domestic Systematically Important Financial Institutions
EAD – Exposure at Default
ERM – Enterprise Risk Management
FDIC – Federal Deposit Insurance Corporation
FED – Federal Reserve System
F-IRB – Foundation Internal Rating-Based Approach
FSB – Financial Stability Board
GI – Hrubý príjem
ICAAP – Internal Capital Adequacy Assessment Process
IMF – International Monetary Fund
IRB – Internal Rating-Based Approach
KP – Kapitálová požiadavka
KPA – Kapitálová požiadavka A
KPB – Kapitálová požiadavka B
LCR – Liquidity Coverage Ratio
LGD – Loss Given Default
M – Maturity
NSFR – Net Stable Funding Ratio
OCC – Office of the Comptroller of the Currency
PD – Probability of default
ROA – Return on Assets
ROE – Return on Equity
RVA – Rizikovo vážené aktíva
SA – Standard Approach
SIFI – Systematically Important Financial Institutions
UE – Úverový ekvivalent
USA – United States of America
USD – United States Dollar
VaR – Value at Risk

Úvod

Jednou z najdiskutovanejších tém týkajúcich sa bankovej regulácie je v poslednom období koncept Basel III, ktorý bol zakomponovaný do smerníc Európskej únie a je aj súčasťou českej vyhlášky. Bankový sektor sa podľa nových pravidiel musí riadiť od 1. januára 2013, kedy začala fáza implementácie. Požiadavky v plnej výške vstúpia do platnosti od roku 2019.

Cieľom tejto diplomovej práce je vyhodnotiť dopady regulácie Basel III na bankový sektor a to predovšetkým konkrétne na UniCredit SpA a UniCredit Czech Republic and Slovakia, a.s. Čiastkovými cieľmi je ohľadom na poslednú finančnú krízu zistiť, aký vplyv mala táto kríza na banku v súvislosti s plnením pravidiel Basel, overiť, či banka bola pripravená na implementáciu prísnejších pravidiel Basel III v roku 2013 a porovnať základné ukazovatele lokálnej banky s konkurenciou.

Tieto ciele sú podnetom pre ďalšie otázky. Aký je dôvod vzniku Basel III? Aké boli a ako fungovali predchádzajúce koncepty? Majú prísnejšie regulačné pravidlá vplyv na ROA a ROE? Ako je na nové pravidlá pripravený český bankový trh?

Aby bolo možné odpovedať na tieto otázky, práca začína teoretickou časťou. Pri jej tvorbe bola použitá metóda dedukcie, ktorej cieľom bolo dať jednotlivé pravidlá regulácie do súvisu s udalosťami, ktoré boli podnetom ich vzniku. Využívanou metódou bola aj syntéza, za účelom utriediť množstvo informácií do jednoduchých a ucelených celkov. Predovšetkým v úvodnej časti práce, ktorá je zameraná na vývoj regulácie, bol použitý jednoduchý popis historických udalostí.

Pri vzniku poslednej kapitoly bola použitá dedukcia na identifikáciu súvislostí medzi pravidlami regulácie, ekonomickou situáciou a výsledkami banky. V tejto časti bola použitá aj komparácia, pomocou ktorej sa porovnávali jednotlivé ukazovatele banky s konkurenčnými inštitúciami. Niekoľko grafov v tejto kapitole vychádza z údajov, ktoré sú súčasťou verejných výsledkov bánk a pri ich príprave bola použitá analýza.

Prvá kapitola tejto práce je zameraná na históriu regulácie bankového sektoru. Popisuje hlavné udalosti, ktoré mali vplyv na vznik jednotlivých regulačných pravidiel, a ktoré na určité obdobie poškodili dôveryhodnosť bánk. Predstavuje tiež inštitúcie a fóra, ktoré sa najviac podieľajú na úprave a vývoji pravidiel regulácie finančného sektoru.

Druhá kapitola je venovaná konceptu Basel I, ale na úvod najprv predstavuje hlavné riziká, ktorým banky čelia. Sú nimi úverové, trhové, likvidné a operačné riziko. Následne je predstavený vznik prvého konceptu Basel, jeho požiadavky na kapitálovú primeranosť a ich výpočet a nakoniec aj ďalší vývoj a úprava jeho pravidiel. Záver kapitoly je venovaný zhodnoteniu konceptu Basel I.

Tretia kapitola predstavuje pravidlá Basel II, ktoré priniesli prelomovú zmenu v regulácii bankových inštitúcií. Okrem úverového rizika, z ktorého vychádzal predchádzajúci koncept, boli zohľadnené aj tržné a operačné riziko. Celý koncept je rozdelený do troch pilierov, ktoré sa venujú požiadavkám kapitálovej primeranosti a metódam ich výpočtu, bankovému dohľadu a pravidlám zverejňovania povinných informácií o bankách. Na záver sú tieto pravidlá zhodnotené, a sú identifikované ich slabé stránky, kvôli ktorým Basel II nedokázal zabrániť vzniku globálnej finančnej krízy v roku 2007.

Štvrtá kapitola je venovaná vzniku a obsahu aktuálne platnej regulácie Basel III. Informuje o zmenách vo výpočte kapitálovej primeranosti a tiež o nových kapitálových požiadavkách, ktorými sú udržiavací kapitálový vankúš, proticyklický vankúš a vankúš pre banky zaradené medzi systémovo dôležité finančné inštitúcie. Predstavuje tiež nové ukazovatele likvidity, ktorými sú Liquidity Coverage Ratio, Net Stable Funding Ratio a pákový pomer. Na záver sú prezentované výsledky dopadovej štúdie, ktorú vypracovala Bazilejská komisia.

V piatej kapitole sú zhodnotené dopady na skupinu a lokálnu banku UniCredit. Prvá časť kapitoly predstavuje skupinu UniCredit, spôsob, akým riadi jednotlivé riziká, skúma jej pripravenosť na plnenie nových regulatórnych požiadaviek a predstavuje aj možné dopady na kapitálovú primeranosť skupiny. Druhá časť kapitoly predstavuje lokálnu banku UniCredit, štruktúru jej portfólia a sektorové zameranie. Na základe hlavných ukazovateľov potom analyzuje, aké dopady na ňu mala posledná finančná kríza a porovnáva ich s výsledkami najbližšej konkurencie z pohľadu čistého zisku po zdanení, teda s Komerčnou bankou a Raiffeisenbank. Na záver sú predstavené metódy riadenia jednotlivých rizík v banke a plnenie požiadaviek na kapitálovú primeranosť.

1 Dejiny bankovej regulácie a prehľad dôležitých inštitúcií

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

V období do druhej polovice 19. stor. bankový sektor zvládal pokrývať riziká, ktorým banky čelili bez bankovej regulácie. V krízovej situácii boli príslušné inštitúcie schopné vyriešiť problém s likviditou. Potreba prijatia prvých regulatórnych opatrení teda vznikla až v druhej polovici 19. stor.

1.1 Obdobie od 1863 do 1913

Office of the Comptroller of the Currency (2011) uvádza, že začiatky regulácie siahajú do druhej polovice 19. storočia, kedy vzrástli náklady z dôvodu Občianskej vojny. V Spojených štátoch neexistovala jednotná mena a lokálne meny jednotlivých štátov boli prekážkou pri pohybe osôb a tiež pri obchodovaní. V roku 1863 preto Abraham Lincoln podpísal zákon nazvaný National Currency Act, ktorý ustanovil jednotnú menu krytú vládnyimi dlhopisami a určil zoznam bánk, ktoré ju v jednotlivých štátoch mohli emitovať. Dohľadom nad jednotnou menou a nad bankovým systémom bola poverená novovzniknutá inštitúcia Office of the Comptroller of Currency. Znamenalo to tiež, že dovtedy jednotný bankový systém v Spojených štátoch sa rozdelil na súkromné a štátne banky.

Rovnaký zdroj popisuje, že zákon bol prijatý bez väčších pripomienok a bol narýchlo podpísaný, čo taktiež znamenalo, že mal pomerne veľa nedostatkov. Hugh McCulloch preto pripavil úpravenú verziu zákona, ktorá bola pod menom National Banking Act schválená v júni 1864. Krátko nato vznikla prvá inštitúcia, ktorá dohliadala na súkromný bankový sektor. Dohľad nad štátnymi bankami vykonávali jednotlivé štáty. V dôsledku týchto zmien sa počet štátnych bánk v období 1860 až 1866 znížil z 1.600 na 300.

1.2 Obdobie od 1913 do 1944

V roku 1913 nastala ďalšia významná zmena, keď zákonom Federal Reserve Act vznikla centrálna banka Spojených štátov známa ako FED, ktorá je dnes najväčšou centrálnou bankou na svete. Zároveň získala aj funkciu banky poslednej inštancie. Ako uvádza Office of the Comptroller of the Currency (2011), táto inštitúcia prenechala riadenie monetárneho systému FEDu a ponechala si oblasť regulácie bankového trhu. Jednalo sa o širokú oblasť, pretože znovu došlo k výraznému rozmachu bankovníctva a v roku 1921 už bolo evidovaných 21.000 bánk. Väčšinou sa jednalo o menšie štátne banky a mnoho z nich disponovalo nízkym kapitálom. Na trhu existovali aj tisícky ďalších sporiteľní a úverových spoločností, ktoré niesli vysoké riziko poklesu cien nehnuteľností.

Federal Deposit Insurance Corporation (2014) popisuje, že počas veľkej krízy, ktorá vypukla v roku 1929 a trvala viac ako tri roky, prišli o svoje úspory milióny Američanov a vkladatelia celkovo stratili 1,3 miliardy amerických dolárov. Táto situácia viedla k prijatiu zákona známeho pod názvom „The Banking Act“ of 1933¹. Na jeho základe bol 1.1.1934 zriadený

¹ Tento zákon je tiež známy pod názvom senátorov ako Glass-Steagall Act.

štátny fond poistenia bankových vkladov² a tento zákon taktiež oddelil investičné bankovníctvo od komerčného.

Skutočnosť, že jednotlivé banky si museli vybrať jednu z týchto možností a finančné transfery medzi nimi neboli povolené, viedla k tomu, že niektoré banky v nasledujúcom období vytvorili odštiepením nové inštitúcie. Príkladom je JP Morgan, ktorá vytvorila ďalšiu známu spoločnosť Morgan Stanley. Obmedzenie sa dotklo aj Lehman Brothers, ktorá naďalej nemohla prijímať vklady a zamerala sa výlučne na obchodovanie s cennými papiermi. First National City Bank, dnešná Citybank, naopak musela ukončiť aktivity v investičnej oblasti a zamerala sa na komerčné bankovníctvo.

Office of the Comptroller of the Currency (2011) konštatuje, že v nasledujúcom období už teda existovali tri inštitúcie, ktoré v USA vykonávali dohľad nad bankovým trhom. Boli to FED, OCC aj novovzniknutý FDIC, ktorý na jednej strane plnil funkciu štátneho garanta vkladov uložených v jednotlivých bankových domoch a na druhej strane aj kontroloval ich solventnosť. Tieto úlohy mali preventívny charakter a mali zabrániť tomu, aby znovu nastalo hromadné vyberanie vkladov klientami.³

Ako uvádza Bank for International Settlements (2013), v roku 1930 vznikla dohodou centrálnych bankárov z Belgicka, Francúzska, Nemecka, Japonska, Talianska a Veľkej Británie inštitúcia Banka pre medzinárodné vysporiadanie⁴. Za sídlo tejto banky bola vybraná Bazilej. Na stretnutí v Ríme bol zvolený aj jej prvý riaditeľ a členovia predstavenstva. Tarullo (2008, s.4) dopĺňa, že BIS vznikla za účelom vysporiadania nemeckých reparácií. Mala dohliadať na platby, ktoré bolo Nemecko nútené posielať. Zakrátko sa však začala viac zameriavať na podporu medzinárodnej finančnej spolupráce, menovú stabilitu a neskôr sa tiež podieľala na implementácii Brettonwoodského systému.

Federal Deposit Insurance Corporation (2014) konštatuje, že práve v tomto období do 40. rokov 19. stor. FDIC prichádza s prvými snahami o zavedenie a kontrolu kapitálových ukazateľov bánk. Sledoval sa zatiaľ iba pomer vlastného kapitálu voči celkovým držaným aktívam a vlastného kapitálu voči vkladom.

1.3 Obdobie od 1944 do 1974

Ghizoni (2013) píše, že v roku 1944 odsúhlasilo 44 zemí na čele s USA a Veľkou Britániou nový režim pevných zmenných kurzov, ktorý je známy pod názvom Brettonwoodský systém. Takáto široká dohoda bola precedensom a stanovila štandard ekvivalencie doláru a zlata. Americký dolár sa stal oficiálnou rezervnou menou a na neho potom boli pevne naviazané kurzy ostatných mien. Na základe tejto dohody vznikol Stabilizačný fond, neskôr premenovaný na Medzinárodný menový fond, ktorý mal za úlohu dohliadať na nový systém. Na druhej strane Bank of International Settlements (2015) upozorňuje na skutočnosť, že BIS

² Anglický názov je Federal Deposit Insurance Corporation a ďalej len FDIC.

³ Anglický termín „bank run“ označuje situáciu, kedy klienti hromadne vyberajú svoje vklady z obavy o možný úpadok banky.

⁴ Anglický názov je Bank for International Settlements a ďalej len BIS.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

mala zaniknúť, ale tento návrh sa nakoniec nerealizoval. Ku zrušeniu Brettonwoodského systému prišlo v toku 1971 a od roku 1973 sa prešlo na plávajúce menové kurzy. Tento krok vyvolal ďalšie otrasy v bankovom svete.

Bank for International Settlements (2013) uvádza, že pád Brettonwoodského systému a prechod na plávajúce menové kurzy spôsobil mnohým bankám výrazné straty plynúce z menového rizika. Dňa 26.6.1973 bola odňatá banková licencia nemeckej banke Bankhaus Herstatt, pretože sa zistilo, že menové riziko, ktoré nesie je trikrát väčšie ako jej kapitál. Jej pád priniesol priamu stratu aj ďalším zahraničným bankám, ktoré s ňou obchodovali.

Bankári si uvedomili, že tento a podobné⁵ kolapsy vyvolávajú potrebu vzniku celosvetovej inštitúcie, ktorá by koordinovala národnú reguláciu domácich a medzinárodných bánk. Banky už neboli len národnými inštitúciami, ale mali obchodné aktivity aj na zahraničných trhoch. To nútilo centrálné banky k vzájomnej spolupráci. Otvorila sa aj otázka, kto je zodpovedný za dohľad nad zahraničnou bankou na domácom trhu. Nebolo zriedkavé, že banka využívala miernejšie legislatívne požiadavky na zahraničnom trhu, než mala na domácom trhu. Takáto situácia potom ohrozovala finančnú stabilitu v zemi s prísnejšou legislatívou a vznikla potreba riešenia tohto problému.

Bank for International Settlements (2015) uvádza, že pod tlakom tejto situácie centrálni bankári zo zemí G10 na konci roku 1974 pod záštitou BIS založili Výbor pre reguláciu a dohľad⁶, ktorý sa neskôr premenoval na Bazilejský výbor pre bankový dohľad⁷. Prvé stretnutie sa uskutočnilo vo februári 1975 a následne sa BCBS stretával pravidelne tri až štyrikrát ročne. K rozšíreniu členských krajín výboru prišlo zatiaľ len dvakrát. Bolo to v roku 2009 a 2014 a dnes tak má Výbor 28 členov, ktorých zastupujú centrálni bankári alebo úrady zodpovedné za bankový dohľad v danom štáte.

Rovnaký zdroj ďalej konštatuje, že Výbor sa zodpovedá Skupine guvernérov centrálnych bánk a riaditeľov úradov pre bankový dohľad. Cieľom Výboru je navrhnúť minimálne požiadavky pre reguláciu a dohľad na bankovom trhu. Výbor preto vydáva odporúčenia pre dohľad, ktorý má povzbudiť spoluprácu na medzinárodnej úrovni a má zaručiť, že minimálne požiadavky regulácie budú v jednotlivých štátoch porovnateľné a primerané. Výbor tiež pomáha identifikovať novovznikajúce riziká pre globálny finančný systém.

1.4 Obdobie po roku 1974

Významným milníkom 70. rokov sú roky 1973 a 1979 kedy ropné šoky ovplyvnili celosvetový hospodársky vývoj. Bradford (2011) uvádza, že priemerná inflácia sa pohybovala nad 9% a ekonomický rast sa pohyboval na úrovni 2,4%. Zvýšená volatilita menových párov prilákala nové spoločnosti, ktoré sa zamerali na oblasť investičného bankovníctva, ale na druhej strane negatívne vplývala na výsledky najväčších bankových inštitúcií.

⁵ V roku 1974 navýšila straty z menových operácií aj Franklin National Bank of New York a v októbri vyhlásila bankrot.

⁶ Anglický názov je Committee on Banking Regulations and Regulatory Practices.

⁷ Anglický názov je Basel Committee on Banking Supervision a ďalej len BCBS.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Ako píše Federal Deposit Insurance Corporation (2014), firemná aj privátna klientela mala vstupom nových hráčov na trh otvorené nové možnosti investovania a nemuseli tak zhodnocovať svoje úspory iba formou bežných a sporiacich účtov. Začali sa viac zameriavať na cenné papiere, dlhopisy a nehnuteľnosti. Banky boli povzbudzované k tomu, aby poskytovali úvery aj nízkoprijmovým skupinám klientov. Bankové prostredie sa nasycovalo službami a konkurencia sa neustále zvyšovala. Spolu so slabým celosvetovým ekonomickým rastom to viedlo k tomu, že štát pristúpil k deregulácii a liberalizácii bankových služieb. Tento krok zasiahol celý bankový sektor a pretože bol unáhlený, mal za následok bankrot mnohých bankových inštitúcií a narastal aj problém so štátnym dlhom. Významným dôvodom vzniku krízy a mnohých bankrotov bola aj skutočnosť, že manažeri bánk mali pomerne obmedzené skúsenosti s riadením rizík a prechod k deregulovanému bankovníctvu prebehol bez dostatečne dlhej prípravy.

Rovnaký zdroj ďalej uvádza, že už v roku 1975 kongres diskutoval a vyjadril znepokojenie nad výškou dlhu, ktoré americké banky držali v krajinách tretieho sveta. V roku 1982 potom vypukla Mexická kríza, keď minister financií Jesus Silva Herzog oznámil, že krajina naďalej nedokáže plniť svoje krátkodobé záväzky. Mexiko jednostranne vyhlásilo trojmesačné moratórium, v ktorom žiadalo veriteľov, aby mu umožnili reštrukturalizovať dlh vo výške 80 mld. USD. Tento štátny bankrot patrí k najvýznamnejším prípadom zlyhania risk managementu vlády a vyvolal vlnu ďalších reštrukturalizácií v Latinskej Amerike.

Office of the Comptroller of the Currency (2011) konštatuje, že v roku 1979 určil OCC limit pre maximálnu expozíciu banky na jedného veriteľa vo výške 10% z celkových aktív. Sunkel, Osvald a Griffith-Jones (1986, s. 140) uvádzajú, že veľká časť bank sa napriek tomu dostala do straty a museli vytvoriť opravné položky k poskytnutým úverom, alebo ich začať odpisovať. Bankám nakoniec regulator umožnil, realizovať tieto odpisy postupne. Väčšina bánk nakoniec tieto úvery odpisovala viac ako 10 rokov.

Tarullo (2008, s.38-39) informuje, že v roku 1983 bol prijatý International Lending Supervision Act, ktorý určoval jednotné kapitálové požiadavky pre banky licencované v USA. Hranica bola na úrovni 5,5% držaných aktív.

Rovnaký zdroj ďalej uvádza, že v roku 1984 prišiel najväčší bankrot bankovej inštitúcie v dejinách FDIC. Jednalo sa o Continental Illinois National Bank s aktívami 34 mld. USD. Táto banka začala v predchádzajúcej dekáde masívne investovať v oblasti komerčných úverov. Vysokú expozíciu mala hlavne v oblasti ropného priemyslu a čelila vysokým stratám po prudkom poklese cien ropy na začiatku 80. rokov. Tzv. „bank run“ nakoniec regulátor odvrátil tým, že banke poskytol výpomoc vo výške 2 mld. USD. FDIC označila banku ako „too big to fail“⁸ a zaručila sa preto za vklady klientov v plnej výške bez ohľadu na aktuálny limit pre poistenie vkladov. Balthasar (2006, s.11) uvádza, že náklady na záchranu Continental Illinois nakoniec boli vyčíslené na 1,1 mld. USD a tento prípad sa tak stal najefektívnejším zásahom bankového regulátora v histórii. Americká vláda nakoniec kapitalizovala aj ďalšie banky balíkom vo výške 5 mld. USD a FDIC prvý rok v histórii

⁸ Pojmom „too big to fail“ sa označujú banky, ktoré by v prípade úpadku svojou veľkosťou a medzinárodnou pôsobnosťou negatívne zasiahli globálny ekonomický systém.

skončil s negatívnou ročnou bilanciou.

1.5 Prehľad dôležitých inštitúcií, ktoré sa podieľajú na vývoji bankovej regulácie

Koncept regulácie bankových inštitúcií známy pod názvom Basel prešiel od svojho vzniku v roku 1988 vývojom, ktorý bude popísaný v tejto kapitole. Ešte predtým sa bude kapitola venovať vzniku prvého konceptu Basel, inštitúcii, ktorá je zodpovedná za jeho tvorbu a úpravu a budú predstavené jednotlivé riziká moderného bankovníctva a koncept regulátórneho kapitálu.

1.5.1 Banka pre medzinárodné platby a jej činnosti v oblasti bankovej regulácie

V predchádzajúcej kapitole⁹ bolo uvedené, že v roku 1930 vznikla BIS, ktorá podporuje medzinárodnú finančnú spoluprácu. Stala sa miestom, kde sa stretávajú centrálni bankári z rôznych krajín. Cieľom týchto stretnutí je podpora a budovanie silného a stabilného bankového priemyslu. Po rozpade Brettonwoodského systému v reakcii na ropné krízy v rokoch 1973 a 1979 predstavila koncept regulácie bankových inštitúcií známy pod názvom Basel I. V reakcii na vývoj globálnej ekonomiky a bankového sektoru bol neskôr predstavený Basel II a Basel III, ktorým sa práca bude neskôr venovať vo väčšom detaile.

Tarullo (2008, s.4) píše, že BIS zohrala dôležitú úlohu pri správe menových rezerv centrálnych bánk a významne prispela pri riešení kríz medzinárodného menového systému, ktoré spôsobili krízy v Mexiku a Brazílii.¹⁰ BIS sa angažovala aj v období pred pádom Brettonwoodského systému, kedy Komisia guvernérov centrálnych bank členských zemí zaviedla limit pre fluktuáciu európskych mien navzájom voči sebe. Tento krok inicioval užšiu menovú spoluprácu v ďalšom období.

Ako uvádza Bank for international Settlements (2015), hlavnou misiou BIS je prispievať k menovej a finančnej stabilite. V niekoľkých bodoch, ktoré sú uvedené nižšie, potom sumarizuje, aké konkrétne činnosti za týmto účelom vykonáva.

- Podporuje vzájomný dialóg centrálnych bankárov a uľahčuje im spoluprácu.
- Podporuje komunikáciu s inštitúciami, ktoré sú zodpovedné za finančnú stabilitu.
- Skúma dopady politických návrhov spolu s centrálnymi bankami a ďalšími inštitúciami zodpovednými za finančnú stabilitu.
- Plní funkciu priameho partnera pre centrálné banky pri ich finančných operáciách.

⁹ V podkapitole 1.2.

¹⁰ Jedná sa o krízu v Mexiku v roku 1982 a v Brazílii v roku 1998.

- Plní funkciu sprostredkovateľa pri medzinárodných finančných transakciách.

Bank for International Settlements (2015) ďalej uvádza, že BIS má aktuálne 60 členov. Dôležitou funkciou BIS je podporná práca odborných skupín s názvom Bazilejský proces¹¹. Sú tak vytvorené fóra, kde sa majú možnosť stretnúť zástupcovia členských krajín a diskutovať o nadstavení štandardov a o udržaní globálnej finančnej stability. Súčasťou Bazilejského procesu je šesť výborov a tri skupiny. Skupiny majú na rozdiel od výborov aj právnu formu.

- Významnou skupinou je Rada pre finančnú stabilitu¹², ktorá ako uvádza Financial Stability Board (2015), spája prácu finančných autorít v krajinách G20 doplnených o Hong Kong, Singapur, Španielsko a Švajčiarsko.
- Z výborov táto práca ďalej predstaví len jeden, ktorý je pre oblasť regulácie najdôležitejší. Jedná sa o BCBS, ktorý sa zodpovedá Skupine guvernérov centrálnych bánk a riaditeľov úradov pre bankový dohľad.
- Na prácu troch výborov dohliada Zasadanie o globálnej ekonomike¹³ a za prácu dvoch výborov je zodpovedné Zasadanie všetkých guvernérov¹⁴. Obidve fóra budú v práci ďalej bližšie predstavené.

Ten istý zdroj konštatuje, že výbory a skupiny pripravujú veľké množstvo materiálov a je dôležité ich distribuovať inštitúciám zodpovedných za reguláciu a dohľad nad finančným trhom v jednotlivých krajinách. Tomuto účelu slúži Inštitút finančnej stability¹⁵. Členské štáty vďaka tomu majú zjednodušený proces monitoringu a analýzy makroekonomickej stability, testovanie stability a funkčnosti trhu a tvorby štandardu pre medzinárodný vysporiadací systém.

1.5.2 Zasadanie o globálnej ekonomike a Zasadanie všetkých guvernérov

Bank for International Settlements (2015) uvádza, že 30 centrálnych bankárov¹⁶ z najväčších rozvinutých a rozvojových zemí sa stretáva raz za dva mesiace na Stretnutí o globálnej ekonomike. Toto stretnutie má dva hlavné ciele:

- Má monitorovať a vyhodnocovať riziká v globálnej ekonomike a finančnom svete.

¹¹ Anglický názov je Basel Process.

¹² Anglický názov je Financial Stability Board.

¹³ Anglický názov je Global Economy Meeting.

¹⁴ Anglický názov je All Governors' Meeting.

¹⁵ Anglický názov je Financial Stability Institute.

¹⁶ Česká republika nie je priamym členom Global Economy Meeting, ale guvernér ČNB sa ho zúčastňuje ako jeden z 19-tich pozorovateľov. Spomínaných 30 členských krajín reprezentuje viac než 80% svetového HDP.

- Má poradnú funkciu pre komisie, ktoré sú súčasťou BIS a ktoré sídlia v Bazileji. Sú to Komisia pre globálny finančný systém, Komisia pre platby a vysporiadací systém a Komisia pre trhy.

Ten istý zdroj informuje, že na Stretnutí o globálnej ekonomike je veľký počet členov, a preto existuje Ekonomická poradná komisia¹⁷, ktorá pripravuje podklady pre rokovania. Významné je tiež Stretnutie všetkých guvernérrov, ktoré je taktiež organizované raz za dva mesiace, ale zúčastňujú sa ho zástupcovia všetkých členských krajín BIS.

1.5.3 Rada pre finančnú stabilitu

Financial Stability Board (2012) uvádza, že FSB vznikla v roku 2009 ako nástupca Fóra pre finančnú stabilitu¹⁸. Toto fórum bolo založené v roku 1999 ministrami financií a guvernérmi krajín G20. Hlavnou úlohou bolo koordinovať činnosť národných dohľadových orgánov a určovať štandardy dohľadu nad finančným trhom. FSB vykonáva testy zraniteľnosti finančných trhov s ohľadom na navrhované zmeny v legislatíve, podporuje spoluprácu a výmenu informácií medzi orgánmi zodpovednými za finančnú stabilitu a monitoruje a radí národným dozorovým orgánom, akým spôsobom reagovať na aktuálny vývoj na finančných trhoch.

Rovnaký zdroj za ciele FSB označuje aj podporu jednotného plánovania pre krízový management predovšetkým pre systémovo dôležité inštitúcie, vykonávanie spoločných strategických analýz k zaisteniu ideálneho načasovania Radou navrhovaných krokov a tiež spoluprácu s Medzinárodným menovým fondom pri vykonávaní krízových záťažových testov.

Financial Stability Board (2015) konštatuje, že úloha FSB bola ovplyvnená pokrízovým vývojom a boli určené dva hlavné ciele, na ktoré sa má zamerať.

- FSB má definovať medzinárodné legislatívne pravidlá pre bankový kapitál a likviditu.
- FSB má definovať jednotnú politiku zameranú na morálny hazard veľkých spoločností, ktoré sú označené za systémovo dôležité inštitúcie.¹⁹

Ako uvádza rovnaký zdroj, prvé kroky na dohľad nad SIFI boli predstavené už v roku 2011. Pri plnení týchto cieľov FSB spolupracuje s IMF a spoločne usilovali o to, aby bol čo v najkratšom čase prijatý Basel III, ktorý upravuje pravidlá kapitálovej primeranosti bánk a ich

¹⁷ Anglický názov je Economic Consultative Committee.

¹⁸ Anglický názov je Financial Stability Forum.

¹⁹ Označované ako SIFI (systémovo dôležité finančné inštitúcie). Jedná sa o finančné inštitúcie, ktoré by v prípade svojho úpadku vďaka svojej veľkosti, komplexnosti a systémovému prepojeniu spôsobili významný pokles finančných trhov a ekonomickej aktivity. Tieto inštitúcie sa tiež označujú ako "too big to fail". V krízových rokoch 2008-2010 bola na pokraji krachu poisťovňa AIG. Pretože sa jednalo o systémovo dôležitú inštitúciu, bola nakoniec znárodnená a bola jej poskytnutá likvidita vo výške 182 mld. USD.

likvidity. FSB presadzovala názor, že žiadná zo SIFI inštitúcií by nemala byť “too big to fail” v prípade, kedy by došlo k jej úpadku. K tomu pomáha aj Basel III, ktorý vyžaduje u týchto inštitúcií vytvorenie dodatočného kapitálového vankúša nad rámec pravidiel obsiahnutých v Basel III.

Financial Stability Board (2013) konštatuje, že nemalý podiel viny na finančnej kríze z rokov 2008-2010 môže byť pripísaný aj medzinárodným ratingovým agentúram. Tie udeľovali rating často nepresne a týmto hodnotením finančných inštitúcií a ich produktov prispeli k vytvoreniu hypotekárnej bubliny, ktorej prasknutie malo za následok, že nedôveryhodným sa stal celý finančný sektor vrátane najväčších spoločností. FSB sa preto snaží posilniť zdieľanie informácií tak, aby v prípade pádu jednej SIFI inštitúcie neboli riziká rozšírené aj na ďalšie spoločnosti.

Na tom istom mieste nájdeme informáciu, že FSB sa pokúsila obmedziť dôveru v presnosť externe udeľovaných ratingov, medzi ktorými sú najvýznamnejšie agentúry Moodys', S&P a Fitch. Opatrnosť je dôležitá predovšetkým v prípade, kedy niektorá z veľkých ratingových agentúr indikuje negatívny výhľad s rizikom zníženia ratingu pre bankou držané aktíva. Tento krok môže následne znížiť rating celého bankového domu, ktorému potom ostatné banky nebudú tak ochotne poskytovať pôžičky. V krajnom prípade môže z tejto situácie vzniknúť kríza na finančných trhoch.²⁰

1.5.4 Bazilejský výbor pre bankový dohľad

Bank for International Settlements (2015) uvádza, že BCBS, ktorý vznikol v roku 1974 a dnes má 28 členov, je kľúčovou organizáciou v oblasti nastavovania globálnych štandardov. Táto kľúčová inštitúcia dostala poverenie posilňovať reguláciu a dohľad nad finančným trhom a tým má prispievať k finančnej stabilite finančného sektora. BCBS sa usiluje plniť svoju úlohu tým, že:

- Stanovuje minimálne požiadavky pre oblasť dohľadu.
- Napomáha k výmene informácií o národných úpravách bankového dohľadu.
- Zlepšuje účinnosť metód používaných pre dohľad nad bankami s medzinárodnou pôsobnosťou.

Rovnaký zdroj pokračuje a konštatuje, že BCBS si kladie za cieľ zmazať medzeru v medzinárodnom bankovom dohľade a zároveň splniť dva základné princípy:

- Každá zahraničná banka by mala podliehať dohľadu.

²⁰ Príkladom tohto scenáru je úpadok investičnej banky Lehman Brothers. Na jeseň roku 2008 medzibankové úrokové sadzby dosiahli maxima a úverový trh zamrzol. Skutočnosť, že finančný systém sa až príliš spoliehal na údaje externých ratingových spoločností, prispela k ohrozeniu globálneho finančného systému. Práve z tohoto dôvodu sa FSB snaží obmedziť vplyv externých ratingových spoločností.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

- Dohľad by mal byť primeraný.

Ten istý zdroj informuje, že BCBS nie je právnym subjektom a nemá autoritu nadnárodného úradu pre dohľad nad bankami. Jeho závery preto nie sú právne záväzné, namiesto toho vydáva štandardy pre dohľad a smernice s očakávaním, že authority v jednotlivých členských krajinách ich budú implementovať prostredníctvom legislatívy, ktorá je v súlade s národnými podmienkami a právnym poriadkom. Doporučenia BCBS prijímajú aj mnohé nečlenské krajiny, ktoré sa podieľajú na medzinárodnom obchode, a tak sa nimi riadi už viac ako 100 štátov. BCBS sa usiluje o postupnú zmenu národných regulácií smerom k jednotným normám.

Najvýznamnejšími dokumentami BCBS sú opatrenia známe pod názvom Basel. Bank for International Settlements (2015) ich predstavuje nasledovne:

- V roku 1988 bol po schválení guvernérov centrálnych bánk G10 zverejnený dokument s názvom Medzinárodné zblíženie spôsobu merania kapitálu a kapitálových požiadaviek²¹, ktorý je známy pod názvom Bazilejská dohoda o kapitále alebo skrátene len Basel I. Tento dokument definoval minimálne požiadavky kapitálovej primeranosti, ktoré mal bankový sektor dosiahnuť do konca roku 1992. Kapitálová primeranosť vychádza v tomto dokumente primárne z úverového rizika, ktoré je v bankovom sektore považované za najväčšie z rizík. Minimálny pomer kapitálu k rizikovo váženým aktívam bol stanovený na 8%. K Basel I bolo postupne vydaných päť dodatkov, ktoré kapitálovú primeranosť rozšírili aj o trhové riziko.
- V roku 1999 BCBS navrhol pripraviť nové pravidlá pre kapitálovú primeranosť a následne bol v roku 2004 vydaný dokument s názvom Revidovaný kapitálový rámec²², dnes známy ako Basel II. Ako uvádza Kašparovská (2006, s.82), tento koncept stál na troch hlavných pilieroch:
 1. Kapitálové požiadavky boli okrem úverového a trhového rizika definované aj pre operačné riziko.
 2. Definoval sa process dohľadu nad kapitálovou primeranosťou a nad internými procesmi, ktorými vyhodnocovala adekvátnosť svojho kapitálu.
 3. Doporučenie transparentne zverejňovať informácie bankami tak, aby trh poznal ich chovanie a to ich motivovalo k trhovej disciplíne.

Tento koncept vznikol v reakcii na meniace sa podmienky na bankovom trhu v druhej polovici 90. rokov. Cieľom bolo zvýšiť finančnú stabilitu bankového sektoru a čo najpresnejšie merať jeho riziká. Basel II už nemal pokrývať riziká iba na úrovni jednej banky, ale na úrovni celej bankovej skupiny.

Ako uvádza Bank for International Settlements (2015), ešte pred pádom Lehman Brothers

²¹ Anglický názov je International convergence of capital measurement and capital standards.

²² Anglický názov je Revised Capital Framework.

začal výbor diskutovať o potrebe vytvoriť nové pravidlá pre risk management a navýšiť minimálne kapitálové požiadavky. V roku 2010 boli vydané dokumenty Basel III: medzinárodný rámec pre meranie rizika likvidity, pre požiadavky a monitoring²³ a druhý dokument s názvom Basel III: globálny regulačný rámec pre odolnejšie bankové inštitúcie a bankový systém²⁴. Tento concept revidoval a posilnil 3 piliere známe z Basel II. Basel III. Potvrďuje, že bankový kapitál plní úlohu vankúša, ktorý umožňuje znášať potenciálne straty a pomáha banke prekonať obdobie krízy. Vyzdvihuje sa význam vlastného kapitálu banky ako najkvalitnejšej časti celkového kapitálu. Nemal by sa opakovať scénar z minulosti, kedy jednotlivé štáty z verejného rozpočtu sanovali nesolventné bankové domy, pretože potenciálne straty a odpisy by mali byť kryté z práve z vlastného kapitálu. Tento concept navrhuje zvýšenie základného kapitálu vo forme kmeňových akcií v držaní banky, ktorý by mal slúžiť na krytie budúcich strát. Pomer k rizikovo váženým aktívam sa posúva z 2% na 4,5%. Ďalšou zmenou je aj detailný popis bankového kapitálu a zavedenie ukazateľa rizika expozície voči tretím stranám plynúce z akciových, derivátových a repo obchodov. Navyšuje sa kapitálové krytie regulovaných a OTC obchodov, čím sa znižuje systémové riziko a procyklickosť. Basel III predstavuje aj nové štandardy pre riadenie krátkodobej a dlhodobej likvidity. Veľkou zmenou je zavedenie nových parametrov LCR²⁵ v oblasti krátkodobej likvidity a NSFR²⁶ v oblasti dlhodobých obchodov, ktoré majú prispieť k stabilnejšiemu financovaniu v krátkom aj dlhom období. Jednou z najväčších zmien je nakoniec predstavenie nového kapitálového konzervačného a procyklického vankúša. Má viesť banku k tomu, aby si vytvárala kapitál v čase ekonomického rastu. Vankuš má byť potom použitý na prekonanie obdobia ekonomickej recesie, kedy dochádza k stratám a klesá ziskovosť.

Podrobnejšie predstavenie jednotlivých konceptov Basel bude predmetom ďalšej časti tejto práce. Táto kapitola ukázala, že najväčší podiel na vývoji a zjednocovaní globálnej regulácie bankového trhu má BIS a jednotlivé skupiny a výbory, ktoré pracujú pod jej záštitou, umožňujú výmenu informácií a prispievajú k vzájomnému dialógu regulatorov z jednotlivých krajín.

2 Finančné riziká a Basel I

Banková regulácia má jednu ústrednú tému, a tou je kapitálová primeranosť. Ako píše Dvořák (2005, s.201), banky vytvárajú zisk tým, že náklady na cudzie zdroje sú nižšie ako marža, ktorú získavajú z aktív. Tento mechanizmus spôsobuje, že banky majú záujem navyšovať objem cudzích zdrojov, čo zároveň znamená, že zvyšujú výnosnosť vlastných aktív. Keď sa zväčšuje objem obchodov, rastie aj riziko prípadnej straty a zároveň sa znižuje aj podiel

²³ Anglický názov je Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring.

²⁴ Anglický názov je Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking system.

²⁵ Skratka pre Liquidity Coverage Ratio.

²⁶ Skratka pre Net Stable Funding Ratio.

vlastného kapitálu, ktorým môže banka použiť na pokrytie týchto strát. Banka sa teda stáva zraniteľnejšou.

Rovnaký zdroj ďalej píše, že by bolo prirodzené, aby klienti od týchto bánk požadovali vyšší výnos z vkladov. Bežný klient ale nepozná výšku kapitálovej primeranosti bánk na trhu a zároveň sa spolieha aj na povinné poistenie vkladov. Práve preto je dôležité vyžadovať od bankových domov dodržiavanie regulácie v oblasti minimálnej kapitálovej primeranosti. Banky teda majú mať aspoň v definovanom pomere na jednej strane objem a kvalitu vlastného kapitálu a na druhej strane štruktúru a rizikovosť svojich obchodov.

Pred samotným predstavením konceptov Basel teda práca najprv stručne predstaví riziká, ktorým sú banky vystavené. Zameria sa predovšetkým na tie riziká, ktoré sú obsiahnuté v jednotlivých dokumentoch Basel.

2.1 Typy finančných rizík

Bankový trh sa prirodzene zaoberá otázkou finančných rizík a ako píše Půlpánová (2007, s.181), potenciálnu stratu vyjadruje v peňažných jednotkách. Finančné riziká delí uvedená autorka na úverové, trhové, likvidné a operačné a v tomto poradí budú v nasledujúcich odstavcoch bližšie predstavené. Jednotlivé riziká sú vzájomne prepojené a ovplyvňujú sa. Pre zvládnutie rizika je preto podstatné riziká definovať podľa jednotlivých typov, identifikovať, v ktorých procesoch sú prítomné a ako môžu vzniknúť a nakoniec ich kvantifikovať. Následne sa banka môže pripraviť na situáciu, kedy vznikne strata a byť v takej pozícii, že bude mať dostatočný kapitál na to, aby sa vyhla úpadku.

Úverové riziko, konštatuje Půlpánová (2007, s.182), vychádza priamo z podstaty bankového podnikania a je teda primárnym rizikom tohto sektoru. Toto riziko má zároveň najväčší podiel na rizikovom profile banky. Podľa tej istej autorky (2007, s.184) je jeho podiel na celkovom riziku na českovom bankovom trhu zhruba 60-70%. Je súčasťou všetkých obchodov, kde banka vystupuje ako veriteľ.²⁷

Úverové riziko Jílek (200, s.42-45) ďalej člení nasledovne:

- Priame úverové riziko a riziko úverových ekvivalentov. Prvé z nich sa týka tradičných súvahových položiek v plnom alebo čiastočnom objeme a druhé sa týka podsúvahových položiek. Keď sa nominálna výška podsúvahového aktíva vynásobí konverzným faktorom, získame úverový ekvivalent, s ktorým má potom rovnakú váhu ako súvahová položka.
- Vysporiadacie riziko môže nastať zlyhaním transakcie v dobe, keď hodnota už protistrane bola dodaná, ale protihodnota ešte nebola získaná. Zapríčiniť ju ale môže

²⁷ Medzi typické príklady patria napríklad úverové obchody, investičné a obchodné aktivity, platobný styk, alebo vysporiadanie cenných papierov pri obchodovaní na vlastný alebo cudzí účet.

aj technický problém. Toto riziko sa typicky vyskytuje pri operáciách na devízovom trhu alebo pri obchodovaní s cennými papiermi.

- Riziko úverovej angažovanosti vzniká tým, že banka sa príliš koncentruje na jeden segment. Môže napríklad poskytnúť veľký objem úverov v rámci jedného odvetvia a pri jeho poklese následne musí čeliť defaultu veľkej časti úverového portfólia.

Trhové riziko opisuje Půlpánová (2007, s.183) ako riziko, ktoré plynie z prirodzenej volatility trhových cien ako sú akciové kurzy a ceny komodít alebo zo zmeny trhových veličín v prípade úrokových mier a menových kurzov. Hodnota finančných nástrojov sa potom mení na strane aktív aj pasív a veľkosť rizika plynie z rozdielu hodnôt nástrojov v aktívach a pasívach.

Basel delí akciové riziko na všeobecné a špecifické. Všeobecné akciové riziko je rizikom zmeny ceny vyvolanej zmenou vzťahu medzi akciami alebo akciovými indexmi. Špecifické riziko vychádza zo zhoršenia ratingu alebo finančnej situácie emitenta cenného papiera. Půlpánová (2007, s.183) konštatuje, že v bankovom sektore je z trhových rizík najväčšie práve akciové riziko, keďže univerzálne komerčné banky začali byť aktívnejšie aj v oblasti investičného bankovníctva. Pomerne vysoké riziko predstavuje pre banky aj menové riziko, naopak komoditné a úverové riziká sú podstatne menšie.

Likvidné riziko²⁸ predstavuje Půlpánová (2007, s.183) ako riziko pre banky typické. Vyjadruje potenciál straty spojenej z neschopnosti banky plniť svoje záväzky z dôvodu nedostatku pohotových likvidných prostriedkov, akými sú hotovosť a zostatky na bankových účtoch.

Likvidné riziko Jílek (2000, s.93) ďalej delí na riziko financovania²⁹, kedy banka nie je schopná platiť svoje záväzky a riziko trhovej likvidity, kedy na trhu klesá ponuka a dopyt po investičných inštrumentoch. Ak má banka v takejto situácii nedostatok hotovosti na svojich účtoch, môžu jej vzniknúť dodatočné náklady, pretože bude nútená zrealizovať obchod za nevýhodných podmienok.

Operačné riziko je rizikom v poslednej dobe najviac diskutovaným a je definované rizikom straty následkom chyby v bankovom systéme, zlyhania ľudského faktoru a riziko straty vplyvom vonkajších skutočností, včetně rizika právneho. Ako píše Půlpánová (2007, s.183), je to riziko nefinančnej povahy a neohrozuje priamo solventnosť banky. Práve preto sú odlišné aj metódy používané na jeho riadenie. Bankové inštitúcie majú povinnosť toto riziko špecifikovať, vyhodnocovať, prijímať preventívne opatrenia, ale vyčleniť aj kapitál, ktorým by boli pokryté prípadné finančné straty pri jeho realizácii. Operačné riziko sa zvyšuje aj zavádzaním nových systémov, aplikácií a online rozhraní. Jeho výška ale závisí napríklad aj od zložitosti systémov, produktových podmienok, alebo fluktuácie zamestnancov.

²⁸ Presnejší názov je riziko nelikvidity alebo riziko straty likvidity. (Půlpánová (2007, s.183)

²⁹ Je tiež nazývané riziko platobnej neschopnosti.

Rizika delíme ešte aj na špecifické a systémové. Špecifické riziko definuje Půlpánová (2007, s.184) ako riziko spôsobené chovaním jedného subjektu. Systémové riziko popisuje Kašparovská (2006, s.38) ako riziko negatívnych externých podmienok, ktoré majú nežiadúce dôsledky. Môže sa jednať napríklad o situáciu, kedy pri páde jednej banky nastane tzv. bank run aj v ostatných inštitúciách, alebo keď je ohrozený celý ekonomický systém. Typickým príkladom je aj prasknutie cenocej bubliny v nejakom odvetví. Takáto situácia ale môže vzniknúť aj ako dôsledok zlého riadenia banky, predovšetkým v oblasti úverového portfólia a práve z toho dôvodu je dôležitý dohľad nad bankovým trhom, ktorý má preventívny účinok.

2.2 Basel I

Prvá verzia konceptu Basel bola vydaná v roku 1988. Schválili ju zástupcovia 12-tich centrálnych bánk a nejedná sa o právne záväzný dokument, ale má povahu odporúčenia. Basel I si podľa Balthazara (2006, s.17) vytýčil tieto dva ciele:

- Posilniť spoľahlivosť a stabilitu medzinárodného bankového systému.
- Posilniť konkurencieschopnosť medzinárodných bánk pomocou rovného konkurenčného postavenia na trhu.

Tento koncept požadoval, aby banky dosiahli minimálne od konca roku 1992 minimálu kapitálovú primeranosť voči úverovému riziku. Táto minimálna hranica bola nastavená vo výške 8% z rizikovo vážených aktív a rizikovo vážených úverových ekvivalentov mimobilančných položiek a znamenala, že aj akcionári mali znášať finančné riziko spojené s činnosťou banky. Zaviedol sa aj jednotný model rizikových váh u jednotlivých typov aktív a ku každému typu bola priradená konkrétna percentuálna váha, pomocou ktorej sa vypočítaval držaný vlastný kapitál.

Táto prvá verzia, je známa aj pod názvom Cookov pomer a je vyjadrená nasledujúcim výrazom (Půlpánová, 2007, s.200):

$$KP = \frac{K}{RVA + RVeMBP} \geq 0,08$$

kde KP je kapitálová primeranosť,

K je regulatórny kapitál,

RVA sú rizikovo vážené aktíva,

RVeMBP sú rizikovo vážené úverové ekvivalenty mimobilančných položiek.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Regulačný kapitál bol rozdelený podľa kvality na dve triedy a síce Tier 1 a Tier 2. Jednotlivé kapitálové zložky regulačného kapitálu sumarizuje Bank for International Settlements (1998, s.17-20) nasledovne:

- **Tier 1** je označovaný tiež ako jadrový kapitál a skladá sa z dvoch zložiek.
 - Splatný základný kapitál zapísaný v obchodnom registri.
 - Zverejnené rezervné fondy, ktoré vznikajú zo zadržaných ziskov minulých období, emisného ážia a iných prebytkov.
 - Od Tier 1 je nutné odpočítať goodwill, ktorý má subjektívnu hodnotu, vysokú fluktuáciu a v prípade úpadku spoločnosti má minimálnu hodnotu. Odpočítať treba aj investície do nekonsolidovaných bankových a finančných dcérskych spoločností a investície do iných bánk a finančných spoločností podľa posúdenia národného regulátora.
- **Tier 2** je dodatkový kapitál, ktorý ma menšiu kvalitu ako Tier 1. Nesmie byť vyšší ako 100% Tier 1 a jeho zloženie je nasledujúce:
 - Nezverejnené rezervy, ktoré aj keď sa nepublikujú musia byť schválené národným regulátorom a je možné, že ich kvalita je porovnateľná so zverejnenými zadržanými ziskami.
 - Preceňovacie rezervy, ktoré vznikajú napríklad pri preceňovaní fixných aktív a dlhodobo držaných akcií.
 - Všeobecné rezervy vyčlenené na prípadné budúce možné a dnes neidentifikované straty z úverov. Ich výška nesmie prekročiť 1,25% rizikovo vážených aktív.
 - Hybridné dlhové kapitálové nástroje, pod ktorými sa rozumejú tie finančné nástroje, ktoré vykazujú znaky akcií a zároveň dlhopisov.
 - Podriadený termínovaný dlh, čo je nezaistený termínový dlhový kapitál so splatnosťou aspoň 5 rokov. Aby mohol byť považovaný za kapitál v rámci tohoto konceptu, nemôže byť predčasne splatený bez súhlasu národného regulátora. V prípade úpadku bude vysporiadaný až po uspokojení záväzkov voči klientom,³⁰ ale pred akcionármi. Musí tiež byť prevedený na účet banky a nesmie byť zaistený. Podriadený termínovaný dlh nesmie preročiť 50% Tier 1.

Cipra (2002, s.142) k tomu ešte poznamenáva, že opravné položky ani rezervy nie sú súčasťou regulačného kapitálu. Obidve položky sú totiž tvorené na existujúce a v súčasnosti identifikované straty a znižujú zisk pred zdanením.

³⁰ Tieto znevýhodnené podmienky sú pre veriteľov vyvážené vyššou rizikovou prémieou za a tak je pre banku tento kapitál pomerne nákladný.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Na základe vyššie uvedeného teda môžeme výraz pre kapitálovú primeranosť rozpísať do nasledujúceho tvaru (Půlpánová, 2007, s.200):

$$KP = \frac{Tier\ 1 + Tier2 - OP}{RVA + RVeMBP} \geq 0,08$$

kde Tier 1 je jadrový kapitál,

Tier 2 je dodatkový kapitál,

OP sú odčítateľné položky.

RVA, konštatuje Cipra (2002, s.142), sa určí tak, že od súvahového aktíva v nominálnej hodnote sa odpočítajú opravné položky, ktoré k nemu boli vytvorené. Dané aktívum sa potom vynásobí rizikovou váhou medzi nulou a jednotkou podľa typu aktíva. Sčítaním takto upravených súvahových aktív dostaneme RVA. Basel I používa 5 kategórií rizikových váh od 0% po 100%. Aktíva, ktoré sú takmer bezrizikové, majú priradenú váhu 0%. Sú to napríklad hotovosť alebo vládne dlhopisy. Na druhej strane korporátne dlhopisy so splatnosťou dlhšou ako 1 rok alebo akcie majú priradenú váhu 100%.

RVeMBP sa vypočíta podobne ako RVA. Půlpánová (2007, s.201) píše, že podsúvahové položky sa ale najprv musia použitím konverzného faktoru upraviť na súvahové položky. Po vynásobení je ešte nutné od takto upravenej podsúvahovej položky odpočítať rezervy, ktoré k nej boli vytvorené. Basel I rozlišuje 4 kategórie konverzného faktoru od 0% do 100%. Konverzný faktor vyjadruje pravdepodobnosť výskytu situácie, kedy bude mať banka povinnosť plnenia. Zároveň vyjadruje aj vzťah medzi nominálnou hodnotou a výškou prípadného plnenia. Upravený úverový ekvivalent podsúvahovej položky má rovnakú váhu ako súvahová položka v určitej rizikovej kategórii. Môžeme ju teda vynásobiť príslušnou rizikovou váhou a následne sčítať s RVA.

2.3 Dodatky k Basel I

Tarullo (2008, s.61) konštatuje, že Basel I sa orientoval iba na krytie úverového rizika. Bankový sektor sa ale čoraz viac popri svojich kľúčových činnostiach, ktorými sú vkladové a úverové obchody, zameriaval aj na samotné obchodovanie. Tento fakt mal za následok zvyšovanie trhového rizika. Výpočet kapitálovej primeranosti v rámci konceptu Basel I bol postupne upravený do tvaru, ktorý obsahoval trhové riziko a zároveň aj Tier 3, ktorý bol určený na krytie tohoto rizika. Nový tvar vyzeral nasledovne (Kašparovská, 2006, s.46):

$$KP = \frac{Tier1 + Tier2 + Tier3_{využitý}}{KPA + KPB} \times 0,08 \geq 0,08$$

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

kde Tier 1 je jadrový kapitál,
Tier 2 je dodatkový kapitál,
Tier3_{využitý} je kapitál, ktorý slúži na krytie trhového rizika,
KPA je kapitálový požiadavok A,
KPB je kapitálový požiadavok B.

Ako píše Kašparovská (2006, s.48), Tier 3 je tvorený krátkodobým podriadeným dlhom B. Má rovnakú formu ako podriadený dlh A a teda sa jedná o dlhopis, prijatý úver alebo vklad. Jeho minimálna splatnosť sú dva roky. Musí byť prevedený na účet banky, nemôže byť zaistený a nesmie byť odmietnutý národným regulátorom. Podmienky sú teda s výnimkou splatnosti rovnaké ako v prípade podriadeného dlhu A.

Rovnaká autorka ďalej pokračuje a konštatuje, že aj výška Tier 3 je limitovaná úrovňou 250% kapitálu Tier 1 použitého na krytie trhového rizika. V tomto prípade platí výraz (Kašparovská, 2006, s.48):

$$\text{Výška regulátórneho kapitálu} = \text{Tier1} + \text{Tier2} + \text{Tier3}_{\text{využitý}}$$

Zároveň platí, že (Kašparovská, 2006, s.48):

$$\text{Tier3} \leq \text{Tier1} - \text{Tier2}$$

Platí aj pravidlo, že (Kašparovská, 2006, s.48):

$$\text{Tier3}_{\text{využitý}} = 0,714 \times \text{KPB}$$

Aby sa mohla vypočítať kapitálová požiadavka, ktorá je rozdelená na kapitálovú požiadavku A a B, je nutné rozčleniť všetky nástroje konsolidovaného celku na obchodné a bankové portfólio. Ako píše Dvořák (2005, s.207) tieto portfólia sú definované nasledovne:

- Obchodné portfólio zahrňuje finančné aktíva a komoditné aktíva, ktoré sú držané za účelom obchodovania a dosiahnutia zisku z cenových rozdielov a zmien úrokových mier. Patria sem aj nevysporiadané operácie.
- Bankové portfólio obsahuje finančné a komoditné aktíva, ktoré ale nie sú zaradené do obchodného portfólia a banka ich bude držať do ich splatnosti. Patria sem úvery, cenné papiere, podielové listy, ale aj zaist'ovacie deriváty.
- Presuny aktív medzi obchodným a bankovým portfóliom sú možné, ale musia byť v súlade s účtovnými postupmi.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Bank for international settlements (2005) uvádza, dodatok k Basel I zaviedol povinnosť vedenia obchodnej knihy, ktorá má priebežne oceňovať otvorené pozície. Má slúžiť k monitoringu ziskovosti krátkodobých operácií a zisku z marží. V prípade pevne úročených aktív, akými sú akcie alebo komodity, sa stanovovalo úrokové a prípadne aj menové riziko.

Ako píše Půlpánová (2007, s.204), k obchodnému portfóliu sa viaže úrokové a aj trhové riziko a na druhej strane bankové portfólio sa spája hlavne s úverovým rizikom. Kapitálové požiadavky preto môžeme rozdeliť nasledovne:

- KPA je spojený s úverovým rizikom bankového portfólia.
- KPB je spojený s:
 - úverovým rizikom obchodného portfólia,
 - rizikom angažovanosti obchodného portfólia,
 - všeobecným úrokovým rizikom,
 - všeobecným akciovým rizikom,
 - menovým rizikom,
 - komoditným rizikom.

Kapitálový požiadavok A, ktorý sa viaže k úverovému riziku bankového portfólia sa počíta nasledovne (Kašparovská, 2006, s.48):

$$KPA = RVA \times 0,8$$

kde RVA sú rizikovo vážené aktíva bankového portfólia a sú súčtom súvahových (RVA_s) a podsúvahových aktív (RVA_p).

Rovnaký zdroj ďalej uvádza, že zároveň platí (Kašparovská, 2006, s.49):

$$RVA_s = \Sigma(\text{súvahové aktívum} - \text{opravná položka}) \times \text{riziková váha}$$

$$RVA_p = \Sigma(\text{úverový ekvivalent podsúvahového aktíva} \times \text{riziková váha})$$

Úverový ekvivalen podľa toho istého zdroja vypočítame z podsúvahového aktíva podľa tohto vzorca (Kašparovská, 2006, s.49):

$$UE \text{ podsúvahového aktíva} = (\text{podsúvahové aktívum} * \text{konverzný faktor}) - \text{rezervy}$$

Uvedené vzťahy teda vyjadrujú, že na pokrytie úverového rizika bankového portfólia musí mať banka kapitál vo výške 8% rizikovo vážených aktív a rizikovo vážených úverových ekvivalentov podsúvahových položiek. Ako uvádza Bank for international settlements (2005), rizikové váhy jednotlivých skupín aktív určuje národný regulátor a vyjadrujú stupeň rizikovosti týchto typov aktív.

Ako píše Cipra (2002, s.147), kapitálové požiadavky sa vyčísľujú buď štandardnou metódou, ktorá postupne sčítava jednotlivé kapitálové požiadavky pre všetky pozície príslušných nástrojov, alebo metódou vnútorných modelov. Štandardná metóda je na jednej strane jednoduchšia, ale na strane druhej nezohľadňuje volatilitu jednotlivých nástrojov a ani koreláciu medzi pozíciami nástrojov.

Práve zavedenie vypočítavania kapitálových požiadaviek metódou vnútorných modelov, nazývaných VaR³¹, je ďalšou významnou zmenou dodatku k Basel I z roku 1996. Bankám bolo umožnené, aby používali používali zaužívané, pomerne sofistikované a predovšetkým vlastné metódy. Ako to ale hodnotí Cipra (2002, s.155), tento posun v počítaní kapitálových požiadaviek by sa nemal preceňovať, pretože v konečnom dôsledku je výsledok podobný ako v prípade výpočtu pomocou štandardnej metódy a zároveň tento model vychádza z historických údajov, ktoré nemusia byť zárukou budúceho vývoja.

Bank for international settlements (2005) konštatuje, že na to, aby banky mohli využiť možnosť počítania kapitálových požiadaviek pomocou metódy VaR, musia splniť 11 podmienok. Hodnoty VaR sa musia počítať na dennej báze, ich spoľahlivosť musí byť 99%, počítajú sa na obdobie 10 obchodných dní, historické údaje použité pre výpočet musia byť dlhé aspoň 1 rok a minimálne raz za 3 mesiace sa musia obnoviť, touto metódou sa počítajú všetky trhové riziká, aplikuje sa multiplikatívny faktor stanovený národným regulátorom. Metóda VaR, ktorú chce banka použiť, musí byť schválená národným regulátorom.

2.4 Hodnotenie Basel I

Koncept Basel I bol už v čase svojho zavedenia pomerne intenzívne kritizovaný zo strany veľkých bankových domov. Prínosom určite bolo, že tento koncept sa rozšíril a bol adaptovaný do národných pravidiel regulácie vo viac ako 100 krajinách. Vznikla teda jednotná medzinárodná regulácia rizika a podstatne sa tak vyrovnali podmienky pre bankové podnikanie na jednotlivých trhoch. Prínosom bolo aj zavedenie tried aktív podľa miery rizika, čo plne reflektuje skutočnosť, kde všetky finančné nástroje nepredstavujú rovnaké riziko. Výška kapitálu, ktorú musí banka dodržiavať, je teda prispôbená štruktúre jej aktív.

Na druhej strane má ale Basel I aj mnoho odporcov a skeptikov. Tarullo (2008, s.74) konštatuje, že v období 15 rokov po zavedení konceptu Basel I trhy, s výnimkou Japonska, nezaznamenali obdobie recesie a kapitálové požiadavky ani riadenie rizík neprešli podobnou skúškou, aké sa objavili na trhu v 70-tych a 80-tych rokoch 20. storočia. Pre obdobie po zavedení Basel I je síce typický vysoký rast ziskov bankových inštitúcií, ale vzhľadom k tomu, že sa menili aj makroekonomické podmienky, spájanie tohto rastu so zavedením novej regulácie je diskutabilné.

³¹ Z anglického názvu Value at Risk. Toto označenie sa používa pre skupinu metód, medzi ktoré patria napríklad metóda variancií a kovariancií, historická simulácia a metóda Monte Carlo.

Ďalším nedostatkom je podľa rovnakého zdroja (s.77-78), že tento koncept nereaguje na riziko proticyklickosti, ktoré je pre bankový sektor prirodzené. V období ekonomického rastu sa zvyšuje bonita klientov, ktorí majú záujem o úverové produkty a následne sa zvyšuje aj objem poskytnutých úverov. V tomto období klesá aj potreba tvorby opravných položiek a banky sú schopné plniť kapitálové požiadavky. Pri následnom poklese ekonomiky ale klesá aj bonita klientov, neposkytuje sa veľký objem nových úverov a zároveň stúpa potreba tvorby opravných položiek voči existujúcim úverom. Môže sa preto stať, že banky musia obmedziť úverové obchody, aby plnili kapitálové požiadavky. Takáto situácia môže mať za následok prehĺbenie a predĺženie obdobia recesie.

Basel I bol tiež kritizovaný za to, že definícia regulátorného kapitálu bola pomerne nepresná. V rámci jednotlivých typov kapitálu sa dostatočne nerozlišovala ich kvalita a tak napríklad dva dlhopisy s rovnakou maturitou mali rovnakú váhu bez ohľadu na ich rating. Bankami používaný výpočet ekonomického kapitálu presnejšie vystihoval jeho kvalitu.

Negatívom konceptu bola podľa Půlpánovej (2007, s.210) aj skutočnosť, že používal veľmi hrubé členenie rizikových váh, a teda nevychádzal z individuálneho rizikového profilu protistrany. Nedostatkým tiež bolo, že Basel I zohľadňoval iba niekoľko rizík, aj keď v rámci jeho dodatkov prišlo k istému posunu.

3 Basel II

O novom koncepte Basel sa začalo diskutovať už v druhej polovici 90. rokov. Ako píše Tarullo (2008, s.90), v roku 1998 bolo zrejmé, že Basel I nezodpovedá meniacej sa povahe bankovníctva. Basel II teda nevznikol ako dôsledok krízy, ako tomu bolo v prípade prvého konceptu, ale jednoducho bolo nutné reagovať na zmeny na bankovom trhu. BCBS začal pracovať na novom koncepte, pričom vychádzal z dopadových štúdií a úzko spolupracoval s veľkými bankovými skupinami.

Dvořák (2005, s.219) konštatuje, že v roku 1999 BCBS predložil návrh nového konceptu, ktorý však dostatočne nereagoval na nové podmienky a vychádzal z metodológie Basel I. Od roku 1999 prebiehali intenzívne diskusie o novej regulácii a ich predmetom boli jednotlivé riziká a tiež metódy, ktoré by mali byť použité na výpočet kapitálových požiadaviek.

Ako píše Tarullo (2008, s.122), diskuzie trvali niekoľko rokov. Nakoniec 26. júna 2004 BCBS výbor publikoval novú reguláciu pod názvom Medzinárodné zblíženie spôsobu

merania kapitálu a kapitálových požiadaviek: Revidovaný rámec,³² alebo jednoducho Basel II. Implementácia nových pravidiel mala prebehnúť do konca roku 2006.

Basel II zavádza nový prístup, ktorým je pilierová štruktúra regulácie. Bol vytvorený, aby sa splnili hlavné ciele nového konceptu, ktorými boli kvalitné a stabilné bankovníctvo, konkurencieschopnosť medzinárodných bankových domov a zavedenie prínepších pravidiel pre riadenie rizík. Prvý pilier určoval minimálne kapitálové požiadavky, druhý sa venoval procesu dohľadu a tretí tržnej disciplíne. Jednotlivé piliere tohoto konceptu budú postupne predstavené v nasledujúcich podkapitolách.

3.1 Pilier 1

Prvý pilier Basel II definuje minimálne kapitálové požiadavky voči úverovému a novo aj operačnému riziku. Úroveň 8% sa nezmenila, a tak sa vzorec používaný pre výpočet kapitálovej primeranosti zásadne nezmenil (Kašparovská, 2006, s.84):

$$KP = \frac{Tier1 + Tier2 + Tier3_{využitý}}{KP_{úr} + KP_{tr} + KP_{op}} \times 0,08 \geq 0,08$$

kde Tier 1 je jadrový kapitál,

Tier 2 je dodatkový kapitál,

Tier3_{využitý} je kapitál, ktorý slúži na krytie trhového rizika,

KP_{úr} je kapitálová požiadavka k úverovému riziku,

KP_{tr} je kapitálová požiadavka k trhovému riziku,

Kp_{or} je kapitálová požiadavka k operačnému riziku.

Nový koncept zahrnul do výpočtu kapitálovej primeranosti aj operačné riziko. Tým reagoval na jeden z nedostatkov predchádzajúcej regulácie Basel I, ktorý bral do úvahy iba úverové a trhové riziko.

Nové pravidlá sa výrazne priblížili konceptu ekonomického kapitálu pri meraní rizík. Ako píše Dvořák (2005, s.220), pôvodne 4 rizikové kategórie sa rozšírili o ďalšiu a banky dostali možnosť presnejšie vyjadriť úverové riziko tým, že individuálne posúdia bonitu protistrany. Na rizikovosť klienta už nemá vplyv len jeho zaradenie do určitej kategórie, ale dôležitejšia je

³² Anglický názov je International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework.

jeho schopnosť úver splácať. Rozšírili sa aj možnosti výpočtu úverového rizika a bankové domy teda mali možnosť výberu z nasledujúcich variant:

- Šandardizovaná metóda
- Základná metóda na základe interných ratingov³³.
- Pokročilá metóda na základe interných ratingov³⁴.

Trhové riziko sa stanovuje použitím štandardizovanej metódy alebo použitím interných metód. Zaviedlo sa meranie nového, operačného rizika, k čomu je možné využiť jednu z nasledujúcich metód (Kašparovská, 2006, s.139):

- Metóda základného ukazateľa³⁵.
- Šandardizovaná metóda³⁶.
- Pokročilá metóda³⁷.

3.1.1 Šandardizovaná metóda k úverovému riziku

Šandardizovaná metóda výpočtu kapitálovej požiadavky k úverovému riziku je najjednoduchšou z možných metód. Tým, že používa rizikové kategórie držaných aktív, sa podobá predchádzajúcemu konceptu Basel I. Dvořák upozorňuje (2005, s.220), že na rozdiel od neho je ale doplnená o hodnotenie ratingovými agentúrami alebo prípadne exportnými agentúrami, pokiaľ sa jedná o pohľadávky za centrálnymi vládami a centrálnymi bankami.

Národný regulátor, píše (Kašparovská, 2006, s.84), má za úlohu vytvoriť zoznam agentúr, ktorých ratingy budú môcť banky použiť. Malo by sa jednať o také spoločnosti, ktoré sú objektívne, nezávislé, transparentné, zverejňujú požadované údaje, majú dostatočné zdroje a sú dôveryhodné.

Bank for International Settlements (2004) uvádza prehľad rizikových váh pre jednotlivé expozície. Vychádza pri tom z ratingovej stupnice S&P a následne pre každú kategóriu aktív³⁸ uvádza maticu, kde sú k jednotlivým ratingovým stupňom priradené rizikové váhy. Pre každú kategóriu aktív tak vzniká až 6 rizikových tried. Ak banky využijú tento koncept, musia sa držať týchto pravidiel:

³³ Anglický názov je Foundation Internal Rating-Based Approach, skratka F-IRB.

³⁴ Anglický názov je Advanced Internal Rating-Based Approach, skratka A-IRB.

³⁵ Anglický názov je Basic Indicator Approach, skratka BIA.

³⁶ Anglický názov je Standardized Approach, skratka SA.

³⁷ Anglický názov je Advanced Measurement Approach, skratka AMA.

³⁸ Bank for International Settlements (2004) konštatuje, že medzi tieto kategórie sú zaradené napríklad štáty a centrálné banky, banky, regionálne vlády a verejnoprávne subjekty, voči korporáciám, investičné spoločnosti, retailové pohľadávky, hypotekárne úvery zaistené nehnuteľnosťami, nezaistené pohľadávky po splatnosti alebo podrozvahové aktíva.

- Ak je k dispozícii viac ako jeden rating, použije sa najnižší z nich.
- Ak je k dispozícii aktuálny trhový rating, má prednosť pred ratingom upisovateľa.

V porovnaní s Basel I sa jedná o výraznú zmenu v určovaní rizika expozícií. Predchádzajúci koncept mal napríklad iba dve kategórie pre štátne dlhy. Pokiaľ krajina nebola členom OECD, mala automaticky rizikovú váhu 100% bez ohľadu na jej ekonomickú situáciu. Skutočná schopnosť splácať úver sa neprenášala ani do rizikových váh u firiem, pretože sa nebral ohľad na ich rating a skutočnú bonitu.

Basel II do výpočtu kapitálovej primeranosti prináša aj ďalší nový prvok, ktorým je zohľadňovanie zaisťovacích nástrojov. Význam tak má aj typ produktu, ktorý je klientovi poskytnutý. Zohľadňuje sa tak skutočnosť, že zaisťovaný produkt je pre banku menej rizikový ako nezaistený.

- Dvořák (2005, s.223) sumarizuje zaisťovacie nástroje, medzi ktoré patria zaistenie kolaterálom, zárukami, kreditnými derivátmi a možnosť zmluvne započítať určité pohľadávky a záväzy. V praxi sa vyskytujú aj obchody, pri ktorých sa kombinuje viac druhov zaisťovacích nástrojov, čo znižuje ich rizikovosť.
- Autor ďalej pokračuje a uvádza, že na to, aby banky mohli využiť zaisťovacie prostriedky na zníženie kapitálových požiadaviek, musia splniť tieto podmienky:
 - Expozícia so zaistením nemôže vyžadovať vyššie kapitálové požiadavky ako totožná expozícia bez zaistenia.
 - Banka musí kontrolovať aj neúverové riziká spojené s nástrojmi, ktoré znižujú úverové riziko.
 - Pokiaľ má zaisťovací nástroj kratšiu splatnosť ako samotná expozícia, môže sa použiť na zníženie kapitálovej požiadavky iba v prípade, že jeho maturita je minimálne jeden rok.

3.1.2 Metódy interných ratingov k úverovému riziku

Basel II pri posudzovaní kapitálových požiadaviek voči úverovému riziku umožňuje bankám využiť štandardne definovaný prístup, ale aj použiť vlastnú metódu výpočtu. Banky, ktoré nechcú vychádzať iba z externých ratingov, musia dodržiavať metodologické a výkazové pravidlá. Vlastnú metódu interných ratingov musí banke schváliť predstavenstvo banky, následne národný regulátor a výsledkom je stanovenie neočakávanej straty.³⁹ Obidve metódy používajú rovnaké postupy výpočtu a jediným rozdielom je použitie odlišného zdroja údajov.

³⁹ Neočakávaná strata, ako píše Kašparovská (2006, s.54), je potenciálna strata. Postupy regulácie sa ho snažia vypočítať na základe rizikovo vážených aktív, zatiaľ čo banky pre jeho výpočet používajú pravdepodobnostný odhad potenciálnej straty v budúcnosti. Na pokrytie neočakávanej straty banky vyčleňujú ekonomický kapitál. Očakávaná strata je na druhej strane už existujúca strata a na jej pokrytie sú jednotlivými bankami vyčlenené opravné položky a rezervy.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Základná metóda využíva údaje zo systému národného regulátora a naopak pokročilá metóda používa výhradne data z interných systémov banky.

Bank for International Settlements (2004) uvádza, že prvým krokom pri stanovení kapitálových požiadaviek je rozdelenie aktív do 5-tich tried, ktoré určujú ich riziko a sú nasledovné:

- Korporátne úvery.
- Štátne úvery.
- Bankové úvery.
- Retailové úvery.
- Investície do akcií.

Kašparovská (2006, s.88) uvádza, že metódy interných ratingov pracujú s týmito rizikovými prvkami:

- Pravdepodobnosť defaultu⁴⁰, teda pravdepodobnosť, že dlžník v priebehu určitého obdobia nesplní svoje záväzky.
- Expozícia v defaultu⁴¹, teda zostatková výška aktív, ktorá s určitou pravdepodobnosťou bude nesplatená v čase defaultu.
- Strata v defaultu⁴², teda predpokladaná výška straty vyjadrená percentuálnym podielom na celkovej expozícii.
- Doba splatnosti⁴³, teda zostávajúca splatnosť danej expozície.

Pre určenie kapitálových požiadaviek sa najprv vypočíta výška neočakávanej straty, z ktorej sa odvodí výška rizikových váh a z nich sa nakoniec cez vážené aktíva vypočítajú kapitálové požiadavky. Ako ďalší píše na rovnakom mieste Kašparovská, pri základnej metóde banka určuje iba pravdepodobnosť defaultu a pri pokročilej metóde odhaduje všetky rizikové charakteristiky pre výpočet rizikových váh.

Dvořák (2005, s.225) upozorňuje na skutočnosť, že v prípade retailových pohľadávok sa základná a pokročilá metóda od seba nelíšia. Banky si v tejto triede aktív určujú všetky rizikové parametre na základe interných odhadov. Taktiež sa neposudzujú jednotlivé expozície, ale jednotlivé portfóliá.

⁴⁰ Anglický názov je Probability of Default, skratka PD.

⁴¹ Anglický názov je Exposure at Default, skratka EAD.

⁴² Anglický názov je Loss Given Default, skratka LGD.

⁴³ Anglický názov je Maturity, skratka M.

3.2 Operačné riziko

Basel II predstavil v koncepte regulácie operačné riziko. Jedná sa o riziko, ktoré plyní primárne z interných procesov, ktoré nie sú správne nastavené, z pochybenia ľudského faktora, systémov alebo externých udalostí. Vzhľadom k nárastu využívania nových systémov a tiež online a mobile bankingu, prudko rastie jeho význam a dnes predstavuje veľkú časť rizikového profilu banky. To má za následok, že banky investujú nemalé zdroje do zníženia tohto rizika a vedenie bánk ho berie veľmi zodpovedne. Nastavenie postupov a ich dodržiavanie je aj vďaka stále prísnejšej regulácii čoraz náročnejšie a aj v Českej republike často dochádza k situáciám, kedy banky musia odškodniť klienta a neraz sa jedná aj o vyššie čiastky.

Balthazar (2006, s.73) uvádza, že pre výpočet kapitálového požiadavku k operačnému riziku môžu banky použiť metódu základného ukazateľa. Táto metóda je vhodná skôr pre menšie banky. Ďalej môžu využiť zložitejšiu štandardizovanú metódu a pokročilú metódu, ktorá môže čiastočne ovplyvniť výšku kapitálovej požiadavky.

3.2.1 Metóda základného ukazateľa k operačnému riziku

Jedná sa o nejjednoduchšiu metódu výpočtu kapitálových požiadaviek k operačnému riziku a ako píše Dvořák (2005, s.226), kapitálová požiadavka sa počíta ako 15% z priemerného hrubého príjmu banky za posledné tri roky. Podmienkou samozrejme je, že hrubý príjem bol kladný. Hrubý príjem predstavuje čistý úrokový príjem očistený o rezervy a operatívne náklady a rozdiely z predaja cenných papierov. Počíta sa nasledujúcim vzorcom (Dvořák, 2005, s.226):

$$K_{BIA} = \frac{\sum_{i=1}^n (GI_i \times \alpha)}{n}$$

kde K_{BIA} je kapitálová požiadavka,
 i sú jednotlivé roky, v ktorých bol za posledné trojročné obdobie hrubý príjem kladný,
 n je počet rokov za posledné tri roky, kedy bol hrubý príjem kladný,
 α je 15% koeficient.

Tento model nediferencuje jednotlivé činnosti banky, ale používa pri výpočte iba jednu hodnotu. Z toho je zrejmé, že takýto výpočet je značne nepresný a aj preto ho banky len zriedka využívajú.

3.2.2 Štandardizovaná metóda k operačnému riziku

Na rozdiel od predchádzajúcej metódy už štandardná metóda rozlišuje medzi rôznymi typmi bankových činností. Ako píše Dvořák (2005, s.226), používa k tomu 8 obchodných línií a ku každej priraduje príslušný faktor beta. Jedná sa o línie, ktorými sú korporátne financovanie, obchodné služby, retailové bankovníctvo, komerčné bankovníctvo, clearingové služby, sprostredkovateľské služby, asset management a služby retailových brokerov. Kapitálová požiadavka sa počíta ako súčet hrubých príjmov jednotlivých línií za tri roky a následne vynásobených beta faktorom. Znovu platí, že záporný hrubý príjem sa z výpočtu vylučuje. Vzorec pre výpočet kapitálovej požiadavky vyzerá nasledovne (Dvořák, 2005, s.227):

$$K_{SA} = \frac{\sum_{i=1}^3 \max[(\sum_{j=1}^8 (GI_j \times \beta_j), 0)]}{3}$$

kde K_{SA} je kapitálová požiadavka,
GI je hrubý ročný príjem,
I sú jednotlivé roky trojročného obdobia,
J sú jednotlivé bankové činnosti,
 β je hodnota faktoru pre jednotlivé línie bankových činností.

Na to, aby mohli banky využívať túto metódu, musí správna rada dohliadať nad riadením operačného rizika, systém riadenia operačného rizika musí byť implementovaný do riadiacich procesov, musí byť oddelený od ostatných činností banky, musí byť pravidelne kontrolovaný back-testom a musí podliehať pravidelnému externému auditu alebo kontrole národného regulátora. Jedná sa o pomerne presnú metódu pre výpočet potrebného kapitálu na pokrytie operačného rizika, ktorá ale zároveň kladie vyššie nároky na dostatočné množstvo dát, z ktorých bude model vychádzať.

3.2.3 Pokročilá metóda k operačnému riziku

Jedná sa o najsofistikovanejšiu metódu výpočtu operačného rizika. Pri jej použití musia banky vychádzať z vlastných interných metód merania rizika. Basel II nedefinuje žiadne parametre a banky si tak môžu pripraviť vlastné modely, ktoré musia byť následne schválené národným regulátorom.

Ako píše Kašparovská (2006, s.143), banky by mali z historických dát odvodiť distribučnú funkciu rozdelenia strát a následne odhadnúť očakávanú a neočakávanú stratu z operačného rizika. Banka pritom musí dodržať 99,9% interval spoľahlivosti, model musí v dátach zachytiť aj riziká s nízkou pravdepodobnosťou za 5-ročné obdobie a musí ich archivovať. Táto metóda pre presnejšie meranie využíva až 7 línií bankových činností. Od predchádzajúcich modelov sa odlišuje aj tým, že môže zohľadniť zaistenie proti operačnému riziku až do výšky 20% kapitálovej požiadavky. Jedná sa o metódu, ktorá je náročná na spracovanie, ale v prípade správneho nastavenia by mala priniesť výhodu prostredníctvom zníženia kapitálovej požiadavky k operačnému riziku.

3.3 Pilier 2

Druhý pilier konceptu Basel II, uvádzajú Spricz a Novota (2013), sa zaoberá definovaním, aké sú úlohy a postupy regulátorneho orgánu pri dohľade nad riadením rizík a dodržiavaním kapitálových požiadaviek. Úlohou je posúdiť, či majú banky dostatočný kapitál na krytie rizík, či sa tento kapitál približuje výške ekonomického kapitálu, či boli použité vhodné metódy a modely pri meraní rizík. Zároveň banky usmerňuje, aby rozvíjali metódy výpočtu. Pokiaľ sa pri kontrole nájdu zásadné nedostatky, môže regulátor požadovať navýšenie kapitálu. Druhý pilier nezabúda ani na riziko koncentrácie, riziko ekonomického cyklu a tiež úrokové, strategické a reputačné riziko.

Druhý pilier definuje 4 pravidlá, ktoré sú dôležité pre výkon dohľadu (Bank for International Settlements, 2004):

- Banky by mali mať proces na výpočet kapitálovej požiadavky vyplývajúcej z jej rizikového profilu a mali by tiež mať stratégiu na kontrolu dostatočnej výšky kapitálu. V rámci tohoto pravidla sa tiež požaduje aktívny záujem zo strany vedenia banky, dôkladné posúdenie všetkých rizík, pravidelný monitoring, reporting a archivácia údajov a povinnosť pravidelných kontrol.
- Dohľadový orgán má za úlohu posudzovať spôsob, akým banky vypočítavajú kapitálové požiadavky. Mal by tiež kontrolovať, či banky monitorujú a zaisťujú súlad s regulátorom stanovenými hodnotami jednotlivých pomerov. Pokiaľ dohľadový orgán nebude spokojný s výsledkami kontroly, má prijať zodpovedajúce opatrenia.
- Dohľadový orgán by mal vyžadovať, aby banky držali vyšší kapitál, než je minimálny kapitál stanovený reguláciou. Koncept Basel II zohľadňuje iba základné, ale nie všetky riziká spojené s bankovými činnosťami. Banky by mali udržiavať vyšší ako minimálny požadovaný kapitál, aby boli pokryté aj tieto dodatočné riziká.
- Dohľadový orgán by mal v predstihu zasiahnuť, aby kapitál banky neklesol pod minimálny kapitálový požiadavok, ktorý vychádza z jej rizikového profilu. Pokiaľ kapitál nie je dodržovaný alebo obnovený, mal by striktno vyžadovať okamžitú nápravu. Dohľadový orgán môže využívať aj nástroje ako napríklad zosilnenie dohľadu nad konkrétnou bankou a obmedzenie výplaty dividend.

Ako píše Dvořák (2005, s.228), uvedené pravidlá sú dôkazom toho, že od regulátora sa vyžaduje, aby bol aktívny, posilňuje sa jeho pozícia pri kontrole dodržiavania kapitálových požiadaviek. Zvyšujú sa tým nároky nie len na banky, ale pod vyšší tlak sa dostávajú aj národní regulátori, ktorí musia plniť ďalšie úlohy.

3.4 Pilier 3

Cieľom Pilieru 3, ako uvádzajú Spricz a Novota (2013), je zvýšiť trhovú disciplínu. Banky sa preto majú chovať transparentnejšie a majú zvýšiť úroveň zverejňovaných informácií. Práve tento pilier konceptu sumarizuje súbor pravidiel pre trhovú disciplínu bankového sektoru, čo znamená, že definuje súbor informácií, ktoré má banka zverejňovať. Je tak prirodzeným doplnkom dvoch predchádzajúcich pilierov.

Ako uvádza Dvořák (2005, s.229), zverejňovanie informácií by malo viesť k tomu, že subjekty, ktoré participujú na trhu, budú môcť posúdiť rizikový profil banky. Dopad by mali ale pocítiť aj banky, pretože tým, že budú musieť zverejňovať údaje o dodržiavaní kapitálových požiadaviek, vzrastie tlak na zodpovedné dodržiavanie pravidiel regulácie.

Prvý z dopadov je ale diskutabilný, pretože v praxi nie sú účastníci trhu dostatočne zoznámení s reguláciou Basel a je pre nich náročné posúdiť rizikový profil banky. Negatívnym faktorom je v tomto pohľade aj existencia Fondu poistenia vkladov, ktorá má za príčinu, že zvlášť retailový klient, prípadne právne subjekty s menším kapitálom nepovažujú za dôležité posudzovať rizikový profil bankovej inštitúcie. Veľký význam má ale tento pilier pre inštitucionálnych investorov, držiteľov akcií a dlhopisov banky.

Bank for International Settlements (2004) uvádza, že rozhodnutie o súbore informácií, ktoré má banka zverejňovať, je čiastočne ponechané aj v kompetencii národného regulátora. Zároveň tiež upozorňuje, že banka nemá byť nútená zverejňovať údaje o svojich produktoch, klientoch, prípadne ďalšie informácie, ktoré by mohli byť zneužitú konkurenciou a mohli by ju znevýhodniť na trhu.

Rovný zdroj ďalej konštatuje, že forma a spôsob, akými banky zverejnenia informácie sú v kompetencii managementu banky. Frekvencia zverejňovania informácií by mala byť polročná. Výnimkou je komplexné hodnotenie rizikového profilu vedením banky spolu s uvedením obchodných cieľov, ktoré by malo byť zverejňované na ročnej báze. Naopak kvartálne by mali veľké medzinárodné a ďalšie dôležité banky zverejňovať údaje o stave Tier 1 kapitálu. Na kvartálnej báze by mali byť zverejnené informácie aj v prípade, že príde k výraznej zmene rizikového profilu banky.

3.5. Hodnotenie Basel II

Koncept Basel II zásadne nezmenil zmenu spôsobu výpočtu kapitálu v bankovom sektore. Banky teda nemuseli radikálne upravovať svoje modely, ale niektoré postupne prešli od štandardných metód k interným metódam. Kapitál držaný bankami sa tiež výrazne nezmenil a udržiaval si podobnú úroveň ako v dobe platnosti Basel I.

Basel II ale predstavoval výrazný posun smerujúci k tomu, aby sa regulatórny kapitál čo najviac priblížil ekonomickému kapitálu. Risk management a interné modely výpočtu rizika dostali väčšiu dôveru, čo ale kládlo aj vyššie nároky na prácu dohľadového orgánu, ktorý sa musel oboznámiť s použitými metódami a postupmi.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Blundell-Windall a Atkinson (2010) upozorňujú, že pri výpočte kapitálovej požiadavky sa jednotlivé expozície jednoducho násobia rizikovým faktorom príslušnej triedy a následne sa tieto hodnoty sčítajú. Problém spočíva v tom, že nie je zohľadnená celková expozícia v jednotlivých triedach aktív. Skutočné riziko je ovplyvnené aj celkovým profilom portfólia aktív a na to má vplyv koncentrácia aktív v jednotlivých triedach. Otázka koncentrácie je podľa druhého piliera v kompetencii národného regulátora.

Rovnakí autori ďalej uvádzajú, že koncept Basel je procyklický. V dobe ekonomického rastu je riziko podcenené a naopak v čase poklesu ekonomiky sa rizika preceňujú. Dobrá úverová história expozícií v dobe expanzie spôsobuje, že sa zlepšuje rating protistrany, znižuje sa rizikový faktor a banky sú následne ochotné poskytovať nové úvery. Tým, že klesá kapitálová požiadavka, klesajú aj náklady na portfólio aktív a v ekonomike sa zvyšuje objem peňazí, čo ďalej zvyšuje spotrebu, investície a prispieva k rastu ekonomiky.

V období recesie klesá rating protistrany, rastú rizikové váhy a dochádza k zvyšovaniu kapitálových požiadaviek. Banky nie sú ochotné poskytovať úvery a objem peňazí, ktorý prúdi do ekonomiky sa znižuje, čo následne zvyšuje cenu zdrojov na trhu. Následkom toho sa kríza ďalej prehĺbuje.

K prekonaniu procyklického pôsobenia konceptu Basel II by mali pomôcť dlhšie časové obdobia, ktoré sú potrebné k výpočtu interných ratingov. Problém procyklickosti je vyšší v prípade použitia štandardných metód, ktorý vychádzajú z externých ratingov. V prípade použitia pokročilých metód by risk manažéri mali v rámci odhadu pravdepodobnosti defaultu, expozície a strate v defaulte zohľadniť aj cyklickosť bankovom sektore.

4 Basel III

O potrebe prípravy nového konceptu regulácie sa začalo postupne diskutovať už nasledujúci rok po predstavení Basel II. Szpyrc a Novota (2013) konštatujú, že nedostatky konceptu Basel II sa naplno prejavili v priebehu krízy bankového sektora v rokoch 2008 a 2009. Ukázalo sa, že existovali tri významné dôvody recesie:

- Mnohé banky držali nedostatočný objem kapitálu, a preto nedokázali pokryť straty v čase krízy.
- Banky, ktoré nemali dostatok kapitálu, používali svoje podsúvahové položky k tomu, aby umelo navyšovali svoje bilancie voči kapitálu. Tieto banky potom častejšie čelili úpadku v čase krízy.
- Banky často viazali svoje krátkodobé zdroje v dlhodobých aktívach a tým si výrazne znižovali svoju likviditu.

V období krízy banky stratili likviditu a nemali dostatočné cash-flow na vykrytie stále nových strát. Po páde investičnej banky Lehman Brothers v septembri 2008 úverový trh stratil dôveru investorov a zamrzol. Obmedzenie poskytovania úverov rýchlo zhoršovalo situáciu aj v ďalších hospodárskych odvetviach. Najväčšie finančné skupiny museli od štátov dostať dodatočnú likviditu. Jednalo sa o spoločnosti ako napríklad poisťovňa AIG, Bank of America, Citigroup, alebo JP Morgan Chase.

Ako uvádzajú Szpyrc a Novota (2013), krajiny G20 na summitoch v roku 2010 intenzívne jednali o efektívnejšom dohľade nad bankovým sektorom a očakávali, že BIS pripraví nový koncept bankovej regulácie. Na summite v Soule v novembri 2010 bol schválený rámec Basel III s názvom Basel III: Medzinárodný rámec pre meranie rizika likvidity, štandardy a

monitoring⁴⁴. Už za pár mesiacov bol vydaný prvý dodatok, ktorý upravoval aj definíciu regulatórneho kapitálu, predovšetkým Tier 1.

Autori Spycrz a Tej (2011) konštatujú, že Basel III prináša zmeny v oblasti regulácie kapitálu, ale aj novú úpravu v oblasti finančného dohľadu, finančných derivátov, hedgových fondov, účtovníctva, ratingových agentúr a financovania. Jedná sa o nasledovné opatrenia:

- Krajiny G20 chcú zlepšiť dohľad nad systémovým rizikom na miestnej i medzinárodnej úrovni.
- Krajiny G20 chcú zaviesť štandardizáciu finančných derivátov a centrálnu zúčtovanie súkromných štruktúrovaných OTC kontraktov do konca roku 2012.
- Krajiny G20 sa zhodli na tom, že americké reformy sú v súlade s cieľom G20. Hedgové fondy by od určitej veľkosti mali byť autorizované a mali by mať povinnosť vykazovať údaje orgánu dohľadu.
- Krajiny G20 plánujú od polovice roka 2011 zavedenie spoločných globálnych účtovných pravidiel.
- Ratingové agentúry majú povinnosť registrovať sa a majú tiež podliehať kontrole. Európska únia prijala zákon, podľa ktorého sa musia ratingové agentúry od roku 2010 registrovať a majú podliehať kontrole. Zákon prijatý v USA v rovnakom roku má podobné dopady.
- Krajiny G20 schválili pravidlá na zastavenie takých bonusových schém v bankách, ktoré vychádzajú z krátkodobých rizikových operácií.

Z pohľadu bánk mali najväčší dopad zmeny v oblasti regulácie kapitálu a likvidity. Tieto zmeny budú predstavené v nasledujúcich podkapitolách.

4.1 Kapitálové požiadavky podľa konceptu Basel III

V rokoch finančnej krízy sa ukázalo, že bankový sektor nedisponuje dostatočným kapitálom k tomu, aby dokázal pokryť možné riziká a obdobie horšieho ekonomického vývoja tento nepomer medzi výškou rizík a kapitálu ešte zväčšuje. Koncept Basel III preto kladie dôraz na lepšiu kvalitu ale aj kvantitu kapitálu.

Prvou významnou zmenou nového konceptu Basel III bola definícia kvality regulatórneho kapitálu, ktorá sa týkala predovšetkým zložky kapitálu Tier 1. Ako uvádza Bank for International Settlements (2010), cieľom týchto opatrení bolo pri výpočte Tier 1 zvýšiť váhu základného kapitálu a fondu zo zadržaných a nevyplatených ziskov minulých období. V

⁴⁴ Anglický názov je Basel III: International Framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring (Bank for International Settlements, 2010).

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

definícii kapitálu Tier 2 sa mali harmonizovať jednotlivé položky a Tier 3, ktorého úlohou bolo eliminovať tržné riziká, bol celkom zrušený. Tieto úpravy mali viesť k väčšej transparentnosti dohľadu a mali zosúladiť údaje vykazované bankami vo výročných správach tak, aby boli ľahšie porovnateľné.

Rovnaký zdroj ďalej uvádza, že koncept Basel III upravil členenie kapitálu banky a jeho zloženie je nasledovné:

- Tier 1⁴⁵:
 - Prvou zložkou Tier 1 je spoločný vlastný Tier 1 kapitál⁴⁶, ktorý je vyčlenený na krytie strát, pretože svojou podstatou prenáša stratu na akcionárov banky. Je zložený predovšetkým z kmeňových akcií, z nerozdeleného zisku a je upravený o niektoré účtovné položky ako napríklad goodwill.
 - Druhou zložkou je dodatkový Tier 1 kapitál⁴⁷. Skladá sa z prioritných akcií a ďalších kapitálových zložiek ako sú napríklad hybridné kapitálové inštrumenty, v ktorých sú obsiahnuté aj cudzie zdroje.
- Tier 2⁴⁸:
 - Jedná sa o kapitál, ktorý má pokrývať straty po zániku banky.
- Tier 3 kapitál bol konceptom Basel III zrušený, pretože nemá vplyv na schopnosť banky absorbovať straty.

Ten istý zdroj ďalej uvádza, že banka musí v prípade kapitálu dodržiavať nasledujúce pravidlá:

- Spoločný vlastný Tier 1 kapitál musí byť vždy najmenej vo výške 4,5% rizikovo vážených aktív.
- Celkový Tier 1 kapitál musí byť neustále najmenej vo výške 6% rizikovo vážených aktív.
- Súčet dvoch zložiek kapitálu Tier 1 a Tier 2 musí byť najmenej vo výške 8% rizikovo vážených aktív.

Rovnaký zdroj uvádza, že banky mali začať plniť uvedené požiadavky na vlastný kapitál k 1.1.2015. Nemuseli ich dosiahnuť okamžite, ale mohli využiť postupnú implementáciu v

⁴⁵ Tzv. Going-Concern Capital.

⁴⁶ Tzv. Common Equity Tier 1, skratka CET1.

⁴⁷ Tzv. Additional Tier 1.

⁴⁸ Tzv. Gone-Concern Capital.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

požiadaviek v prechodnom období, ktoré bolo schválené Komisiou BIS a členskými štátmi G20 a navrhovalo nasledujúci harmonogram⁴⁹:

- Prvá fáza implementácie začína 1.1.2013 a banky musia dodržiavať tieto požiadavky na kapitál:
 - Spoločný Tier 1 kapitál musí byť vo výške najmenej 3,5% rizikovo vážených aktív.
 - Celkový Tier 1 kapitál musia banky držať vo výške najmenej 4,5% rizikovo vážených aktív.
 - Súčet kapitálu Tier 1 a Tier 2 musí byť najmenej vo výške 8% rizikovo vážených aktív.
- V druhej fáze, ktorá začína 1.1.2014 sa kapitálové požiadavky upravujú a banky musia najneskôr k tomuto termínu dodržiavať nasledujúce limity:
 - Spoločný Tier 1 kapitál musí byť vo výške najmenej 4% rizikovo vážených aktív.
 - Celkový Tier 1 kapitál musia banky držať vo výške najmenej 5,5% rizikovo vážených aktív.
 - Výška súčtu kapitálu Tier 1 a Tier 2 sa nemení.
- V tretej fáze, ktorá začína 1.1.2015 sa kapitálové požiadavky upravujú a banky musia najneskôr k tomuto termínu dodržiavať nasledujúce limity:
 - Spoločný Tier 1 kapitál musí byť vo výške najmenej 4,5% rizikovo vážených aktív.
 - Celkový Tier 1 kapitál musia banky držať vo výške najmenej 6% rizikovo vážených aktív.
 - Výška súčtu kapitálu Tier 1 a Tier 2 sa nemení.

Z uvedeného harmonogramu je zrejmé, že cieľom Basel III je predovšetkým výrazne zlepšiť kvalitu kapitálu tým, že zložka Tier 1 sa posilní na úkor zložky Tier 2. Nároky na Tier 1 sa zvyšujú a zároveň súčet Tier 1 a Tier 2 zostáva konštantný.

Bank for International Settlements (2010) uvádza, že kvalita kapitálu sa má zlepšovať aj tým, že počas 10-tich rokov od 1.1.2013 sa majú zo zložiek Tier 1 a Tier 2 postupne vyradovať zložky kapitálu s nižšou kvalitou. Ich úroveň sa má každý rok znížiť najmenej o 10%. Lokálni

⁴⁹ Tento harmonogram je tiež obsiahnutý v tabuľke č.1.

regulátori majú za úlohu adaptovať pravidlá konceptu Basel III do lokálnej legislatívy tak, aby banky mohli začať plniť požiadavky na kapitálovú primeranosť od 1.1.2013.

4.2 Udržiavací kapitálový vankúš⁵⁰

Horvátová (2013) uvádza, že kapitál banky má z teoretického hľadiska štyri úlohy, medzi ktoré patria funkcia krytia strát, financovania, dôvery a brzdy. Hlavnou funkciou kapitálu je krytie strát, a preto boli vytvorené akési nárazníky, ktoré umožňujú lepšie absorbovať negatívne dopady hospodárenia bánk. V koncepte Basel III sú nazývané ako vankúše⁵¹. Jedná sa o nový prvok v koncepte Basel a dôležité je, že tento kapitál majú banky vytvoriť nad rámec už požadovanej výšky kapitálu.

Prvým z nich je udržiavací kapitálový vankúš ako informuje Bank for International Settlements (2010), jeho funkciou je kryť riziká a eliminovať straty z prípadnej finančnej nestability na trhoch a má slúžiť ako ochrana v prípade, keď by banka mala problém spĺňať požiadavky na úroveň kapitálu Tier 1. Kvalita tohoto kapitálu má byť totožná s kvalitou kapitálu Tier 1. CCB bol zavedený s cieľom obmedziť procyklickosť vývoja v bankovom sektore a posilniť jeho odolnosť v období negatívneho vývoja na trhoch.

Rovnaký zdroj uvádza, že banky majú tiež povinnosť zakonzervovať pomernú časť ročného zisku. Tento pomer, ktorý je rozdelený do piatich úrovní, sa určí podľa pomeru spoločného Tier 1 kapitálu.

Ďalej ten istý zdroj konštatuje, že zavedenie CCB má byť postupné. K 1.1.2016 musia banky dosiahnuť jeho úroveň aspoň vo výške 0,615% rizikovo vážených aktív a jeho objem sa má každý rok zvyšovať o ďalších 0,625% až na konečných 2,5% k 1.1.2019⁵². Lokálni regulátori majú možnosť skrátiť plnú implementáciu CCP a to platí zvlášť v prípade, že v danej krajine bude rýchlo narastať objem poskytnutých úverov.

4.3. Proticyklický vankúš⁵³

Koncept Basel III prichádza s novou súčasťou kapitálu nazvanou proticyklický vankúš, ktorý, ako informuje Bank for International Settlements (2010), má prinútiť banky zohľadniť aj podmienky makroekonomického prostredia, v ktorom podnikajú. Zároveň má aj proticyklický character, pretože v dobe hospodárskeho rastu kumuluje kvalitný kapitál a v dobe poklesu ho naopak udržiava a chráni. Definovanie pravidiel a podmienok CCyB je v kompetencii národného regulátora, ktorý má za úlohu v prípade zavedenia CCyB, informovať trh v predstihu aspoň 12 mesiacov. Ak sa zhorší kondícia bankového sektora alebo sa zvýši riziko s jeho likviditou, národný regulátor má právo obmedziť vyplácanie dividend.

⁵⁰ Anglický názov je Capital Conservation Buffer, skratka CCB.

⁵¹ Anglický názov je Buffer.

⁵² Návrh zavedenia CCB je tiež súčasťou tabuľky č.1.

⁵³ Anglický názov je Countercyclical Buffer, skratka CCyB.

Ten istý zdroj konštatuje, že banky s medzinárodnou pôsobnosťou musia svoje úverové portfólio rozdeliť podľa krajín, kde sú poskytnuté. Podľa lokálnych pravidiel potom vypočítajú požadovanú hodnotu proticyklického vankúša. Celková požiadavka na úroveň proticyklického vankúša sa potom rovná priemeru týchto hodnôt.

Rovnaký zdroj uvádza, že CCyB má obsahovať iba kvalitný spoločný Tier 1 kapitál a jeho výška sa má štandardne pohybovať v rozmedzí 0 až 2,5%. Banky majú povinnosť zverejňovať údaje o výške CCyB rovnako často ako údaje o úrovni minimálnych kapitálových požiadaviek. Prechodné obdobie v rámci implementácie CCyB má prebiehať od 1.1.2016 a od 1.1.2019 majú banky dosiahnuť 100% úroveň CCyB. Ako však uvádza Bank for International Settlements (2016), CCyB bol zatiaľ zavedený iba v Hong Kongu, Švédsku a Nórsku.

4.4. Liquidity coverage ratio⁵⁴

Bank for International Settlements (2013) konštatuje, že na začiatku finančnej krízy v roku 2007 mnohé banky, ktoré splňovali požiadavky kapitálovej primeranosti, čelili problému likvidity a potvrdilo sa, že likvidita je jedným z kľúčových faktorov fungovania bankového sektora. Pred krízou bol na trhu dostatok zdrojov a ich cena bola nízka. Behom krátkej doby sa však situácia na trhu zmenila a nakoniec prinútila centrálné banky zasiahnuť a chrániť pred kolapsom peňažný trh, ale aj niektoré bankové inštitúcie.

Rovnaký zdroj uvádza, že súčasťou konceptu Basel III sú aj globálne štandardy likvidity. V predchádzajúcich konceptoch pravidlá pre likviditu bank neboli definované a z pohľadu regulácie Basel sa teda jedná o novú oblasť. Úlohou týchto nových pravidiel je znížiť riziko platobnej neschopnosti bankových inštitúcií v prípade nečakaného negatívneho vývoja na trhu. Majú teda rovnakú úlohu a odlišujú sa nasledovne:

- LCR sa zameriava na pokrytie krátkodobého poklesu likvidity v období 30-tich dní.
- Net Stable Funding Ratio⁵⁵ je určené na pokrytie dlhodobejšieho horizontu jedného roku.

Prvým z nových ukazovateľov likvidity je LCR. Ako uvádza Bank for International Settlements (2013), jeho úlohou je pokryť čisté kapitálové výdaje banky v období najmenej 30 dní. Banka, ktorá bude plniť ukazovateľ LCR, bude mať dostatok vysoko kvalitných súvahových aktív na to, aby ustála odliv kapitálu v uvedenom období. Zavedenie ukazovateľa LCR podporilo stabilitu bankového sektora a pripravilo ho na prípadný náhly stresový vývoj na trhoch.

Ukazovateľ LCR sa počíta podľa nasledujúceho vzorca (Bank for International Settlements, 2010):

⁵⁴ Skratka je LCR.

⁵⁵ Skratka je NSFR.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

$$LCR = \frac{\text{Celkový objem vysoko likvidných súvahových aktív}}{\text{kapitálový odliv za 30 dní}} \leq 100\%$$

Aby banka splnila ukazovateľ LCR, mala by držať minimálne rovnaký alebo vyšší celkový objem vysoko likvidných súvahových aktív, než očakávaný kapitálový odliv aktív za 30 dní. Čitateľ aj menovateľ sú nižšie bližšie definované.

Bank for International Settlements (2013) konštatuje, že vysoko likvidné súvahové aktíva sú také aktíva, ktoré môžu byť okamžité a s minimálnou stratou zmenené na hotovosť. Základná charakteristika týchto aktív je nasledujúca:

- Jedná sa o nízkorizikové aktíva, čo zároveň zvyšuje ich likviditu. Majú krátku duráciu, nízke právne riziko, nízke riziko inflácie a sú denominované v mene, ktorá je ľahko zmeniteľná a má nízke kurzové riziko.
- Jedná sa o aktíva so štandardizovanou a jednoduchou štruktúrou a v prípade ich ocenenia preto na trhu panuje konsensus. Nemôže sa preto jednať o aktíva exotické alebo tie s komplikovanou štruktúrou.
- Tieto aktíva majú nízku koreláciu s vysoko rizikovými aktívami.
- Sú to aktíva, ktoré sa obchodujú na likvidnom trhu.
- Trh, na ktorom sa obchodujú je dostatočne veľký, diverzifikovaný a má vybudovanú primeranú infraštruktúru.
- Trh, na ktorom sa obchodujú, má nízku volatilitu cien a objemov aj v čase stresového vývoja.

Ten istý zdroj informuje, že vysoko likvidné súvahové aktíva sú rozdelené do dvoch úrovní:

- Level 1 zahŕňa hotovosť, rezervy držané v centrálnych bankách a vládne dlhopisy.
- Level 2 obsahuje vládne dlhopisy s 20% rizikovou váhou stanovenou štandardizovaným prístupom pre výpočet úrokového rizika podľa Basel II a korporátne dlhopisy. Výška aktív v Level 2 nesmie presiahnuť 40% celkového objemu vysoko likvidných súvahových aktív.

Bank for International Settlements (2013) konštatuje, že pri kalkulácii kapitálového odlivu za 30 dní sa používajú runoff sadzby, ktoré percentuálne vyjadrujú podiel držaných pasív splatných v nasledujúcich 30 dňoch, a ktoré zároveň nebudú rolované do ďalšieho obdobia. Napríklad dlhodobé depozitá dosahujú najnižšie sadzby na úrovni 5 až 10%, repo obchody a obchody s akciami sú na úrovni 25% a run-off sadzby pre nezaistené dlhopisy a iné cenné

papíre sú najvyššie a dosahujú úrovne 75 až 100%.

Rovnaký zdroj uvádza, že banky majú reportovať hodnoty ukazovateľa LCR najmenej na mesačnej báze. V prípade stresového vývoja sa má tento interval skrátiť na týždenný alebo dokonca denný a banky tiež majú povinnosť informovať regulátora okamžite v prípade, že hodnota LCR klesne pod 100%.

Ten istý zdroj informuje, že implementácia ukazovateľa LCR má byť postupná. V roku 2015 majú banky dosahovať minimálne 60% jeho hodnoty a táto úroveň sa má každý rok zvyšovať o 10% až do roku 2019, kedy musia banky plniť LCR v plnej výške. Očakáva sa, že v dobe stresového vývoja na trhoch banky budú využívať svoje likvidné rezervy a hodnota LCR teda dočasne klesne pod 100%.

4.5 Net Stable Funding Ratio

Popri LCR je druhým dôležitým novým ukazateľom likvidity NSFR. Aj keď sú obidva ukazovatele kľúčovou zmenou, ktorú prináša Basel III, pretože prvýkrát v histórii sa zaviedli celosvetové pravidlá minimálnej likvidity bank, v samotnom texte Basel III sa im venuje len krátka časť. V prípade NSFR má preto väčší význam dokument vydaný Bazilejskou komisiou v októbri 2014 s názvom Basel III: the net stable funding ratio.

Ako píše Bank for International Settlements (2014), NSFR vyjadruje pomer objemu dostupných stabilných zdrojov k vyžadovaným stabilným zdrojom. Cieľom tohto ukazovateľa je, aby si banky držali dostatok likvidity na obdobie 1 roka. Krátkodobé záväzky majú byť financované krátkodobými zdrojmi a podobne dlhodobé záväzky by mali byť financované dlhodobými zdrojmi. Tento prístup by mal mať preventívny účinok a z dlhodobého hľadiska by si mal bankový sektor udržiavať dostatočnú likviditu. Pozitívne by mal tiež vplývať na celkovú diverzifikáciu aktív. NSFR sa počíta podľa nasledujúceho vzorca (Bank for International Settlements, 2014):

$$NSFR = \frac{\text{Dostupné stabilné zdroje}}{\text{Vyžadované stabilné zdroje}} \geq 100\%$$

Aby banka plnila ukazovateľ NSFR, mala by držať minimálne rovnaký alebo vyšší objem dostupných stabilných zdrojov, než je objem vyžadovaných stabilných zdrojov v horizonte jedného roka. Obidve kategórie zdrojov sú nižšie bližšie definované.

Objem dostupných stabilných zdrojov sa vypočíta tak, že pasíva sa rozdelia do jednotlivých tried a tie sa následne vynásobia percentuálnym koeficientom stanoveným pre danú triedu pasív. Tento faktor odráža pravdepodobnosť krytia dlhodobých záväzkov pri splatnosti. Váhu 100% má napríklad vlastný kapitál a aj pasíva s maturitou dlhšou ako 1 rok. Jednotlivé triedy pasív používajú 4 rôzne koeficienty, ktoré sú uvedené v tabuľke 1 nižšie:

Tabuľka 1 Koeficienty dostupného stabilného fundingu

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Koeficient dostupného stabilného fundingu	Zložky kategórie fundingu
100%	<ul style="list-style-type: none">• Celkový regulačný kapitál s výnimkou Tier 2 kapitálu so splatnosťou kratšou ako 1 rok• Ďalšie kapitálové inštrumenty a aktíva so splatnosťou dlhšou ako 1 rok
95%	<ul style="list-style-type: none">• Stabilné retailové a small-business depozitá so splatnosťou do 1 roka
90%	<ul style="list-style-type: none">• Menej stabilné retailové a small-business depozitá so splatnosťou do 1 roka
50%	<ul style="list-style-type: none">• Depozitá korporátnych klientov mimo finančný segment so splatnosťou do 1 roka• Funding so splatnosťou do 1 roka od vládnych inštitúcií• Ostatný fuding so splatnosťou od 6-tich mesiacov do 1 roka vrátane depozit od centrálnych bánk a finančných inštitúcií
0%	<ul style="list-style-type: none">• Ostatné pasíva vrátane pasív s neuvedenou splatnosťou

Zdroj: Bank for International Settlements (2014)

Ako uvádza Bank for International Settlements (2014), vyžadované stabilné zdroje vyjadrujú potenciálnu dlhovú expozíciu, ktorú by banka musela kryť z vlastných alebo cudzích zdrojov. Koeficient vyžadovaných stabilných zdrojov je rozdelený do ôsmich kategórií, kde napríklad hotovosť má nulový koeficient. Koeficient sa postupne zvyšuje v kategórií zdrojov s nižšou likviditou. Napríklad akcie nebankových spoločností, ktoré nie sú súčasťou hlavných burzových indexov, majú koeficient 100%.

Rovnaký zdroj konštatuje, že zavedenie ukazovateľa NSFR je rozdelené na dve fáze. Od roku 2011 sa bude iba monitorovať, nakoľko banky plnia ukazovateľ NSFR. Úplná implementácia má prebehnúť k 1.1.2018 a najneskôr k tomuto dátumu musia banky dodržiavať minimálnu úroveň danú pre NSFR.

Po predstavení dôležitých zmien, ktoré priniesol Basel III, je nižšie uvedená prehľadná tabuľka 2, ktorá obsahuje harmonogram zavedenia navrhovaných zmien:

Tabuľka 2 Harmonogram zavedenia zmien Basel III

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Minimálny pomer kapitálu CET1			3,50%	4,00%	4,50%	4,50%	4,50%	4,50%	4,50%
CCB						0,63%	1,25%	1,88%	2,50%
Min. CET 1 + CCB			3,50%	4,00%	4,50%	5,13%	5,75%	6,38%	7,00%
Minimálny Tier 1			4,50%	5,50%	6,00%	6,00%	6,00%	6,00%	6,00%
Minimálny regulačný kapitál			8,00%						8,00%
Minimálny regulačný kapitál + CCB			8,00%	8,00%		8,63%	9,25%	9,88%	10,50%
Kapitálové zložky, ktoré nebudú patriť do Tier 1 alebo do Tier 2	Menej kvalitné zložky kapitálu sa budú postupne vyradovať z Tier 1 a Tier 2 počas 10 rokov od roku 2013								
NSFR	Obdobie monitoringu							Minimálny štandard	
LCR	Obdobie monitoringu				60%	70%	80%	90%	100%

Zdroj: Bank for International Settlements (2013)

Návrh zmien v koncepte Basel III počíta s tým, že ich implementácia bude postupná, tak aby banky mali dostatok času pripraviť sa na plnenie nových pravidiel. V prípade ukazovateľov likvidity LCR a NSFR môžu banky využiť pomerne dlhé obdobie monitoring a pripraviť sa tak na plnenie nových pravidiel.

4.6 Pákový pomer

Bank for International Settlements (2010) uvádza, že koncept Basel III zaviedol nový ukazovateľ, ktorý vyjadruje zadĺženie bankovej inštitúcie. Jeho hodnota sa určí ako pomer rizikovo nevážených aktív k vlastnému kapitálu. Cieľom pákového pomeru je obmedziť neprímaraný rast zadĺženia v dobe ekonomického rastu a ochrániť tak celý finančný systém a globálnu ekonomiku pred úverovými bublinami. Pákový pomer má teda významný proticyklický charakter a prispieva k zvýšeniu odolnosti bankových inštitúcií.

Fender a Leverick (2015) konštatujú, že v pôvodnom koncepte Basel III z roku 2010 nebol upresnený výpočet ani požadovaná hodnota tohoto ukazovateľa. Od 1. januára 2013 sa začalo plnenie tohoto ukazovateľa testovať s hodnotou 3% a banky majú povinnosť zverejňovať jeho úroveň najmenej na kvartálnej báze od začiatku roku 2015. V súčasnosti sa stála viac diskutuje o navýšení tejto hodnoty na úroveň 4 až 4,5%.

Bank for International Settlements (2014) konštatuje, že finálne potvrdenie výpočtu požadovanej hodnoty tohoto ukazovateľa je naplánované na rok 2017. Následne bude platnou súčasťou prvého piliera konceptu Basel III a jeho plnenie bude pre banky povinné od začiatku roku 2018.

4.7 SIFI

Koncept Basel III sa zaoberá aj otázkou bankových inštitúcií zaradených medzi SIFI. Mnohé banky nepôsobia len na domácom trhu, ale sú medzinárodne aktívne. Tieto banky výrazne zvyšovali svoj pákový pomer, pričom sa spoliehali na dostatok krátkodobej likvidity a často tiež vyhľadávali vysoký výnos, ktorý mal plynúť z komplexných štruktúrovaných aktív.

Snaha o zníženie morálneho hazardu, ktorý vyplýva z činnosti niektorých SIFI bánk, je evidentná už z konceptu Basel III. Následne však v roku 2011 na pôde Bazilejskej komisie vznikol samostatný dokument, ktorý detailnejšie rozoberá problematiku regulácie inštitúcií, ktoré sú súčasťou SIFI.

Ako uvádza Bank for International Settlements (2013), banka nemusí byť veľká, aby bola zaradená medzi SIFI. Kritériá pre zaradenie medzi SIFI, sú nasledovné:

- Veľký význam má v prvom rade veľkosť banky. Čím je banka väčšia, tým viac by jej prípadný úpadok ochromil finančný systém, v ktorom pôsobí a taktiež dôveru v globálny finančný systém. Veľkosť je najdôležitejším kritériom v prípade SIFI a tento parameter je bližšie špecifikovaný aj v koncepte Basel III.
- Druhým kritériom je vzájomné prepojenie vnútri systému, ale aj navonok. V prípade, že sú banky navzájom príliš prepojené, prípadný úpadok jednej banky vyvolá negatívnu reakciu aj v ostatných bankách.
- Tretím kritériom je pôsobnosť týchto bánk na iných trhoch. Štruktúra niektorých bankových skupín je natoľko komplexná, že je veľmi náročné vôbec odhadnúť reakciu trhov v prípade ich úpadku. Tieto banky preto majú povinnosť reportovať niektoré svoje údaje ako za jednotlivé trhy, tak aj na konsolidovanej úrovni.
- Štvrtým kritériom je nahraditeľnosť. V prípade, že banková inštitúcia sa zameriava na aktivity v ktorých má významný podiel na trhu, v prípade úpadku by bolo veľmi obtiažne ju nahradiť. Banka môže byť zaradená medzi SIFI aj v prípade, že je významným poskytovateľom likvidity. Jej úpadok by mal potom za následok nedostatok likvidity na danom trhu.
- Posledným kritériom je komplexnosť bankovej inštitúcie na úrovni obchodu a štruktúry. Náklady na prípadnú obnovu takejto banky by si vyžadovali o to viac času a financií.

Rovnaký zdroj uvádza, že identifikácia bánk zaradených medzi SIFI je náročná a Bazilejská komisia mala v roku 2011 k dispozícii zoznam 73 bánk, ktoré boli navrhnuté medzi SIFI. Podľa Financial Stability Board (2015) je v súčasnosti za SIFI považovaných 30 bánk. Tieto banky majú povinnosť nad rámec požiadaviek Basel III dodržiavať aj dodatočný kapitálový vankúš pre absorbovanie prípadnej straty, čo znamená, že ich celkové požiadavky na kapitálovú primeranosť sú navýšené. Banky sú rozdelené do štyroch košov a výška dodatočného kapitálového vankúša sa líši podľa toho, do akého koša je daná banka zaradená.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU
Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Tento ukazateľ musia banky dodržiavať od začiatku roku 2016 a úplná implementácia je naplánovaná na 1. januára 2019.

V nasledujúcej tabuľke 3 je aktuálny zoznam bánk vnímaných ako SIFI a ich zaradenie do jednotlivých košov je k novembru 2014 nasledujúce:

Tabuľka 3 Aktuálny zoznam SIFI podľa jednotlivých košov

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Koš Požadavka na dodatočný vankúš	G-SIB v jednotlivých košoch
5 (3.5%)	prázdny koš
4 (2.5%)	HSBC JP Morgan Chase
3 (2.0%)	Barclays BNP Paribas Citigroup Deutsche Bank
2 (1.5%)	Bank of America Credit Suisse Goldman Sachs Mitsubishi UFJ FG Morgan Stanley
1 (1.0%)	Agricultural Bank of China Bank of China Bank of New York Mellon China Construction Bank Groupe BPCE Groupe Crédit Agricole Industrial and Commercial Bank of China Limited ING Bank Mizuho FG Nordea Royal Bank of Scotland Santander Société Générale State Street Standard Chartered Sumitomo Mitsui FG UBS Unicredit Group Wells Fargo

Zdroj: FSB (2015)

Z uvedeného prehľadu je zrejmé, že väčšina bánk je zaradená v prvom koši s najnižšou požiadavkou na dodatočný kapitálový vankúš. Naopak v piatom koši zatiaľ nie je žiadna banková inštitúcia. Zoznam SIFI a ich zaradenie do jednotlivých košov je priebežne aktualizované. Pre ďalšiu časť tejto práce je dôležité, že UniCredit Group je zaradená do prvého koša, čo predstavuje požiadavku na dodatočný kapitálový vankúš vo výške 1%. Implementácia tohoto vankúša by mala byť postupná. V roku 2016 bude požadované plnenie na 25%, v roku 2017 to bude 50%, v roku 2018 už 75% a 100% sa bude vyžadovať od roku 2019.

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

Ako uvádza Bank for International Settlements (2013), domáci regulátor môže, ak to uzná za potrebné, označiť vybrané domáce banky za systémovo dôležité na domácom trhu⁵⁶. Následne od nich môže vyžadovať vytvorenie dodatočného vankúša z CET1 vo výške do 2%.

4.8 Dopady Basel III podľa pravidelného monitoringu BCBS

BCBS začala od roku 2012 pravidelne monitorovať dopady novej regulácie na bankový sektor. Ako uvádza BCBS (2016), aktuálny monitoring, ktorý bol zverejnený v marci 2016, vychádza z údajov k 30. júnu 2015. Monitorovaných 230 bánk bolo rozdelených do dvoch skupín. V prvej skupine bolo 101 bánk s medzinárodnou pôsobnosťou, ktorých kapitál je viac než 3 miliardy EUR a v druhej skupine bolo 129 bánk.

Rovnaký zdroj konštatuje, že všetky banky splňujú požiadavku minimálnej kapitálovej primeranosti na CET1 vo výške 4,5% a dokonca aj jej cieľovú hodnotu 7% vrátane vankúša. Znamená to, že jeho hodnotu banky výrazne navýšili, pretože ešte v roku 2011 im k plneniu požiadavky chýbal objem vo výške 485,6 mld EUR. Zlepšilo sa aj plnenie požiadavky na dodatkový Tier 1 kapitál, ktorého hodnotu musia banky navýšiť už len o 3,4 mld EUR v porovnaní s 221,4 EUR v roku 2011. Hodnotu Tier 2 musia banky navýšiť ešte o 12,8 mld EUR v porovnaní s 223,2 mld EUR v roku 2011. Banky zaradené medzi G-SIB plne plnia požiadavky CET1 kapitálu a tiež dodatkového Tier 1 kapitálu, ale musia ešte navýšiť Tier 2 kapitál o 11,4 mld EUR. Hodnota, o ktorú ešte banky potrebujú navýšiť svoj kapitál nie je vysoká, keďže táto skupina bánk dosiahla za prvý polrok roku 2015 zisk po zdanení vo výške 307,2 mld EUR.

Ten istý report uvádza, že banky z druhej skupiny plnia požiadavku na CET1 vo výške 4,5% a na plnenie cieľovej hodnoty 7% vrátane vankúša im chýba kapitál už len vo výške 0,2 mld EUR v porovnaní s 32,4 mld EUR v roku 2011. Na splnenie cieľa na dodatkový Tier 1 kapitál ho musia navýšiť o 2,9 mld EUR a požiadavku na Tier 2 splnia po navýšení tohoto kapitálu o 5,6 mld EUR.

Pravidelný monitoring sa zameriava aj na oblasť regulácie likvidity. Dokument uvádza, že banky v prvej skupine plnia k 31. decembru 2015 ukazateľ LCR priemerne na 123,6% a banky z druhej skupiny na 140,1%. V oboch prípadoch bol za posledných 6 mesiacov zaznamenaný mierny pokles. Všetky banky plnili LCR nad požadovanú úroveň pre rok 2015 vo výške 60%.

Rovnaký zdroj informuje, že prvá skupina bánk plnila ukazovateľ NSFR k júnu 2015 priemerne na 111,9% a druhá skupina na 114%. Z toho 79% bánk z prvej skupiny a 83% bánk z druhej skupiny plnili požiadavku NSFR na viac než 100%.

⁵⁶ Skratka D-SIFI.

5 Dopady Basel III na UniCredit Group a UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia

Nasledujúca kapitola postupne predstaví skupinu UniCredit Group a následne aj banku UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, ktorá je jej súčasťou. Na úrovni skupiny bude predstavená štruktúra portfólia, metódy riadenia rizík a plnenie pravidiel novej regulácie.

V prípade lokálnej banky bude predstavená štruktúra portfólia, obchodná činnosť podľa jednotlivých sektorov, budú zhodnotené dopady krízy na banku a predstaví sa výsledok analýzy výsledkov banky a ich porovnania s konkurenciou. Časť tejto kapitoly bude tiež venovaná dopadom nového konceptu Basel III na banku a opatreniam, ktoré musela prijať.

5.1 Predstavenie skupiny UniCredit Group

Skupina UniCredit patrí podľa bilančnej sumy k najväčším finančným skupinám v Európe. Priamo pôsobí v 17 krajinách a má obchodné zastúpenia na 50-tich trhoch. Skupina má viac ako 40 miliónov klientov, 7 900 pobočiek a 144 000 zamestnancov. Čistý zisk skupiny v roku 2015 po započítaní mimoriadnych jednorázových odpisov bol 1,69 mld. EUR.

Skupina má dlhú históriu, ktorá sa datuje od roku 1473, kedy vznikla Rolo Banka. Skupina samotná vznikla spojením 9-tich talianskych bánk, ktoré neskôr v roku 2005 fúzovali s nemeckou HVB a v roku 2007 s talianskou Capitalia. Banka HVB mala výnimané postavenie na nemeckom trhu a v roku 2000 sa spojila s rakúskou bankou Bank Austria Creditanstalt, ktorá bola aktívna aj v krajinách strednej a východnej Európy. Na trh strednej a východnej Európy expandovala v roku 1999, keď uskutočnila akvizíciu polskej banky Bank Pekao. UniCredit Group sa postupne dostala aj na ďalšie dôležité trhy v Českej a Slovenskej republike, Bulharsku, Chorvátsku, Rumunsku a Turecku.

Na Slovenský trh sa skupina dostala v apríli 2007 a vznikla tu akvizíciou UniBanky a HVB Bank Slovakia. Do Českej republiky prenikla vďaka akvizícii a zlúčeniu HVB Bank a Živnostenskej banky a jej pôsobenie oficiálne začalo 5. novembra 2007. K 1. decembru 2013 prišlo k zlúčeniu banky na oboch trhoch a banka na nich odvtedy pôsobí pod názvom UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s.

5.1.1 Zohľadnené riziká a metódy výpočtu kapitálových požiadaviek

UniCredit Group (2016) uvádza, že skupina UniCredit schválila jednotný koncept pre riadenie primeranosti kapitálu voči aktivitám banky. Tento koncept je záväzný pre celú UniCredit Group. Pri výpočte banka vychádza z úverového, trhového a operačného rizika, ktoré sú súčasťou regulácie Basel III. UniCredit Group ale nad tento rámec ešte pridáva vlastné riziká, ktorými sú nasledujúce:

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

- Obchodné riziko, ktoré vyjadruje neočakávanú zmenu jednotlivých obchodov alebo obchodných marží. Tieto zmeny zároveň nie sú vyvolané úverovým, trhovým alebo operačným rizikom. Obchodné riziko sa kalkuluje na kvartálnej báze.
- Riziko poklesu hodnoty nehnuteľností vyjadruje potenciálnu stratu hodnoty portfólia nehnuteľností, pričom sa nezohľadňuje hodnota nehnuteľností slúžiacich na zaistenie úverov. Toto riziko sa vypočítava raz za 6 mesiacov.
- Strategické riziko vyjadruje potenciálnu stratu z prijatia nesprávnych rozhodnutí a z neschopnosti reagovať na meniace sa trhovú podmienky. Keďže toto riziko nie je možné pokryť kapitálom banka sa snaží podporiť kultúru roozpoznávania a posudzovania rizika. Zamestnanci sa sú postupne vzdelávaní v oblasti riadenia rizík pomocou nového vzdelávacieho program s názvom Risk Academy.
- Reputačné riziko vyjadruje možný pokles zisku alebo hodnoty akcií v prípade, že banka si zhorší image v očiach klientov, obchodných partnerov, akcionárov, investorov alebo regulátorov. Banka preto v roku 2010 vydala internú smernicu, ktorej cieľom je definovať pravidlá pre posudzovanie a kontrolovanie reputačného rizika.

Rovnaký dokument konštatuje, že plnenie požiadavky na kapitál je pravidelne monitorovaná v rámci vnútorného procesu pre hodnotenie kapitálovej primeranosti⁵⁷ a prebieha v nasledujúcich fázach:

- Na začiatku sa identifikuje riziko.
- Následne sa vypočíta rizikový profil.
- Posúdi sa ochota akceptovať riziko a alokuje sa potrebný kapitál.
- Nakoniec prebieha monitoring a reporting.

Tento dokument tiež informuje, že banka sa neustále snaží vylepšovať reporting, tak aby údaje o riziku boli kompletnejšie, detailnejšie a aby výsledný report presnejšie vystihoval aktuálny vývoj. V roku 2014 banka spustila projekt PERDAR, ktorého cieľom je zabezpečiť dodrovanie princípov reportingu v celej skupine. Jednotliv riziká banka detailne konkretizuje v ERM reporte⁵⁸, ktorý aktuálne upravuje tak, aby pln zodpovedal pravidlám Basel III.

V rovnakom zdroji je tiež uvedené, že skupina UniCredit Group pri povinnom reportingu podľa regulácie Basel III zohľadňuje 13 subjektov.⁵⁹ V čase krízy skupina poskytovala svojim

⁵⁷ Anglická názov je Internal Capital Adequacy Assessment Process, skratka ICAAP.

⁵⁸ Skratka vychádza z anglického názvu Enterprise Risk Management Report.

⁵⁹ Jedná sa o tieto bankové inštitúcie: UniCredit Bulbank AD, UniCredit Bank Hungary Zrt, FincoBank SpA, Pekao Bank Hipoteczny SA, CDM Pekao SA, Pekao Investment Banking SA, UniCredit Bank AG – Munich, UniCredit Bank SA – Bucarest, UniCredit Banka Slovenija DD, Bank Pekao, UniCredit Bank Austria AG – Vienna, UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., Zagrebačka Banka DD.

spoločnostiam dodatočnú likviditu a táto expozícia dosahovala k 31.12.2015 výšku 6,4 mld. EUR. Nietorí lokálni regulátori vyžadujú, aby sa táto hodnota znížila, na čo musí banka reagovať a zohľadniť to v rámci procesu nastavovania regulátórneho kapitálu.

5.1.2 Riadenie úverového rizika

UniCredit Group (2016) informuje, že oddelenie úverového rizika sa delí na dve zložky. Prvá zodpovedá za riadenie rizika na skupinovej úrovni a druhá na lokálnej úrovni. Prvá skupina je členená do mnohých útvarov a úzko spolupracuje s top managementom skupiny, definuje stratégiu riadenia úverového rizika, navrhuje a riadi ICAAP, zodpovedá za metódy výpočtu, kvalitu dát, monitoruje zloženie a výšku rizika úverového portfólia na všetkých úrovniach a má mnoho ďalších úloh.

Rovnaký zdroj uvádza, že banka v rámci každého schvalovacieho procesu hodnotí aj interný úverový rating. Ten vyjadruje pravdepodobnosť neschopnosti klienta splácať úver v najbližších 12-tich mesiacoch.

V tom istom dokumente sa píše, že banka pre posúdenie úverového rizika jednotlivých portfólií na úrovni skupiny alebo jednotlivých bank zo skupiny používa štandardizovanú metódu a tiež obidva IRB prístupy. Aby banka splnila pravidlá regulácie Basel III, realizovala niekoľko krokov na zníženie úverového rizika. Vydala interne predpisy, ktorými sa zaviedli jednotné požiadavky na zníženie úverového rizika v celej skupine. Zaviedli sa tiež nové IT systémy, ktoré zhromažďujú a archivujú údaje, ktoré sa využívajú na výpočet rizikových indikátorov a na overenie plnenia regulátórnych požiadaviek. Skupina zaviedla validačný proces, ktorý prebieha priebežne. Zameriava sa na presnosť odhadu rizík, overuje nastavenie a využívanie ratingového systému a jeho súladu s internými a regulátórmi pravidlami. Súlad IRB prístupov s regulátórmi pravidlami pravidelne preveruje aj interný audit.

5.1.3 Riadenie trhového rizika

UniCredit Group (2016) uvádza, že skupina má dedikovaných portfólio manažérov, ktorí monitorujú vplyv trhových podmienok na hodnotu jej portfólií. V roku 2013 navyše na úrovni skupiny vzniklo nové oddelenie skupinových finančných rizík, ktoré riadi, kontroluje a odhaduje finančné riziká plynúce z likvidity, úrokových sadzieb, trhových podmienok a rizika protistrany. Toto oddelenie zodpovedá aj za príslušné interne predpisy, rozvoj a implementáciu nových IT systémov.

5.1.4 Riadenie operačného rizika

Ako píše UniCredit Group (2016), celá skupina sa v oblasti operačného rizika riadi jednotnou metodológiou a na úrovni skupiny sa pre jej výpočet používa pokročilá metóda. Nie všetky banky zo skupiny ale majú súhlas s používaním tejto metódy a tak sa riadia základnou alebo štandardnou metódou. Tabuľka 6 predstavuje podiel jednotlivých rizikových kategórií na celkovej strate roku 2015:

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Tabuľka 4 Podiel rizikových kategórií na celkovej strate z operačného rizika v roku 2015

Riziková kategória	Podiel na celkovej strate
Obchodné úkony	77,10%
Procesné úkony	14,40%
Externé podvody	4,80%
Interné podvody	1,30%
Jednanie zamestnancov	1,20%
IT systémy	1%
Materiálne škody	0,20%

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výročnej správy UniCredit Group 2015

Hlavnou súčasťou operačného rizika skupiny UniCredit Group sú obchodné činnosti a čiastočne aj procesné činnosti, ktoré sa podieľajú viac ako 90% na celkových ročných stratách. Znamená to, že skupina vo často nedodržiava formálne povinnosti voči klientom, jej produkty nemajú správne parametre a sú jej udelené vysoké pokuty zo strany regulátorov. Na znižovanie tohto rizika skupina okrem ďalších prostriedkov používa aj poistenie.

5.1.5 Pákový pomer

Keďže ukazatele LCR a NSFR ešte nie sú súčasťou aktuálneho reportu, aj keď banka má zavedené pomerne komplexné metódy riadenia likvidity. V nasledujúcej časti bude predstavený dopad ďalšieho nového parametru regulácie, ktorým je pákový pomer.

Ako píše UniCredit Group (2016), skupina uvádza, že plnenie pákového pomeru sa vykazuje príslušným orgánom od marca 2014 a od januára 2015 je tento parameter súčasťou pravidelných zverejňovaných reportov. Aktuálne plnenie tohto parametru je v nasledujúcej tabuľke 5:

Tabuľka 5 Plnenie pákového pomeru k 31.12.2015 (v tis. EUR a v %)

Plnenie pákového pomeru	
Tier 1 kapitál	44 920 064
Rizikovo nevážené aktíva	969 936 097
Pákový pomer	4.63%

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výročnej správy UniCredit Group 2015

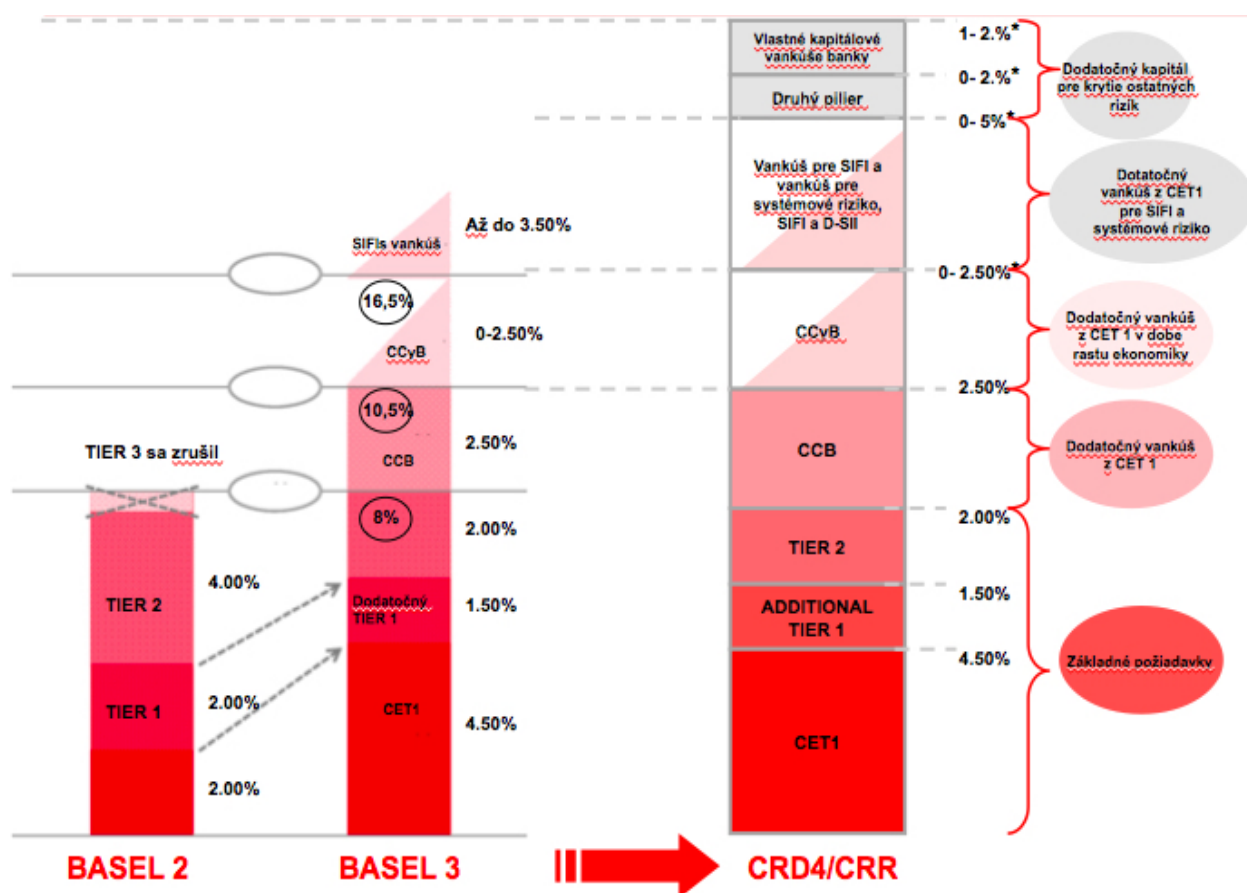
Požiadavku na plnenie pákového pomeru vo výške 3% skupina UniCredit Group s rezervou plní. Spôsob výpočtu a ani minimálna požadovaný výška kapitálového pomeru ešte nie je

definitívne potvrdená a konečné pravidlá budú schválené až v roku 2017. Ani prípadné navýšenie minimálnej hodnoty by skupine nemal spôsobiť významný problém.

5.1.6 Dopady na kapitálové riadenie banky

Nová regulácia Basel III kladie zvýšené nároky na kapitál banky. Tieto požiadavky sa ešte navýšili pri implementácii smernice CRD4, ktorá zavádza reguláciu Basel III v Európe. Dopad na UniCredit Group je v porovnaní s Basel II podľa obrázku 1 nasledovný:

Obrázok 1 Porovnanie kapitálových požiadaviek

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe interných podkladov UniCredit Group

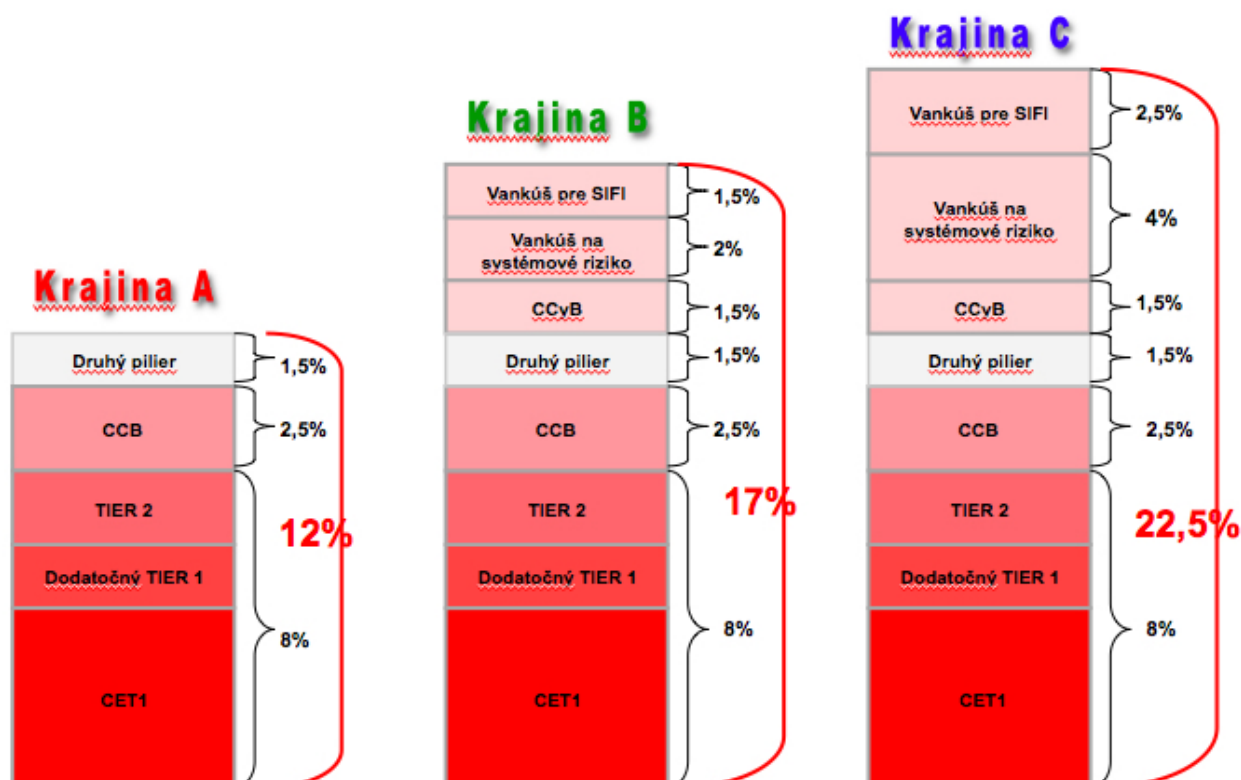
Z uvedeného obrázku je zrejmé, že Basel III a smernica CRD4 významne zvýšili požiadavku na držanie kapitálu z hľadiska kvantity, ale tiež kvality, keďže došlo k zrušeniu zložky kapitálu Tier 3 a výrazne sa navýšili požiadavky na Tier 1 kapitál. Obrázok predstavuje možné a nie aktuálne záväzné požiadavky na kapitál.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Vzhľadom k tomu, že skupina UniCredit Group v Európe pôsobí na rôznych trhoch a každý národný regulator upravuje kapitálové požiadavky podľa podmienok danej krajiny, skupina je pripravená plniť rôzne požiadavky v jednotlivých krajinách a s predstihom pripravila tri možné scenáre. Predstavuje ich obrázok 2:

Obrázok 2 Možné scenáre kapitálových požiadaviek

Zdroj: Vastné spracovanie na základe interných podkladov UniCredit Group

Na obrázku sú zobrazené tri možné scenáre kapitálových požiadaviek pričom v prípade krajiny A a C sa jedná o krajné variant, kde:

- Krajina A predstavuje ekonomiku, ktorej vývoj je negatívny, banky držia primárne domáce expozície a bankový sektor je menší.
- Krajina B predstavuje ekonomiku, v ktorej narastá objem úverov, banky majú aj zahraničné úverové expozície a bankový sektor je väčší.
- Posledná variant predstavuje ekonomiku, ktorá prudko rastie, zahraničné expozície majú významný podiel na úverovom portfolio bank a bankový sektor je veľký. Rozpätie možných kapitálových požiadaviek teda môže kolísať od 12 až po 22,5%, ale požiadavka môže byť v extrémnom prípade aj vyššia.

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

UniCredit Group sa s predstihom musela pripraviť aj na nové pravidlá pre kvalitu CET1, ktoré vylúčili niektoré zložky menej kvalitného kapitálu. Na základe údajov z decembra 2012 skupina vypočítala, že dopad nových pravidiel znižuje hodnotu CET1 o 164 základných bodov z 10,84% na 9,20%.

UniCredit Group (2016) uvádza, že skupine sa darí plniť nové požiadavky na kapitálovú primeranosť. Posledné zverejnené údaje sú zobrazené v nasledujúcej tabuľke 6:

Tabuľka 6 Plnenie kapitálových požiadaviek skupinou UniCredit Group k 31.12.2015 (v tis. EUR)

údaje sú v tis. EUR	31.12.15	31.12.14
CET1 kapitál	41 375 158	41 997 688
Dodatočný Tier 1 kapitál	3 544 906	3 501 611
Tier 1 kapitál spolu	44 920 064	45 499 299
Tier 2 kapitál	10 658 616	9 357 508
Celkový kapitál (Tier 1 + Tier 2)	55 578 680	54 856 807
RWA	390 598 859	409 222 601
Kapitálový pomer CET1	10,59%	10,26%
Kapitálový pomer Tier 1	11,50%	11,12%
Celkový kapitálový pomer	14,23%	13,41%

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výročnej správy UniCredit Group 2015

Podľa zverejnených informácií má banka dostatok kapitálu a aj v dostatočnej kvalite. Oproti predchádzajúcemu obdobiu došlo k poklesu kapitálu CET1 a na druhej strane kapitál Tier 2 sa významne navýšil. RVA zaznamenali medziročne výrazný pokles o takmer 5%. Tieto faktory spôsobili nárast celkového kapitálového pomeru na konečných 14,23%. Banka plní s dostatočnou rezervou aj kapitálový pomer CET1.

UniCredit Group (2016) uvádza, že skupina v novembri 2015 predstavila strategický plán do roku 2018 a jeho cieľom je dosiahnuť v roku 2018 kapitálový pomer CET1 vo výške 12,6%. Skupina by tak mala dostatočnú rezervu na splnenie požadovanej hodnoty vo výške 11,5%. K 1. januáru 2016 má skupina UniCredit Group plniť kapitálový pomer CET1 vo výške 9,75%. K tejto hodnote sa ešte musí pripočítať požiadavka vo výške 0,25% za vankúš pre banky SIFI, ktorý začal platiť 1. januára 2016.

5.2 Predstavenie UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia

Ako už bolo spomenuté, banka na českom a slovenskom trhu pôsobí pod jednotným názvom UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia od 1.12.2013, kedy vznikla zlúčením dvoch lokálnych bánk. Na českom trhu patrí banke z pohľady bilančnej sumy a aj čistého zisku štvrtá priečka. UniCredit Bank je aktívna vo všetkých klientských segmentoch. Majoritným vlastníkom banky s podielom 99,96% je UniCredit Bank Austria AG.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Zlúčenie banky v Čechách a na Slovensku banka v roku 2013 zrealizovala predovšetkým preto, aby využila synergie, ktoré dosiahne tým, že bude fungovať ako jedna spoločnosť. Tieto synergie chce banka využiť v nasledujúcich oblastiach:

- Banka chce dosiahnuť lepšej návratnosti investícií a kvality obsluhy klientov.
- Banka chce zvýšiť výnosy z rozsahu a efektívnejšie využiť náklady, aby tým podporila rast ziskovosti a likvidity.
- Banka chce zefektívniť organizačnú štruktúru a vytvoriť silný manažerský tím.
- Banka chce využiť rastúcu silu značky UniCredit Bank. Jej cieľom je tiež potvrdiť, že je univerzálnou bankou, ktorá má kompletnú produktovú ponuku pre firemných a retailových klientov.

V roku 2014 banka akvírovala český a slovenský UniCredit Leasing. Týmto krokom sa jej navýšila bilančná suma o 44 miliárd Kč na celkových 508 miliárd Kč. na konci roku. UniCredit Leasing má vďaka tomuto kroku prístup k väčším zdrojom financovania a banka môže ponúknuť svojim klientom aj vlastné leasingové produkty.

5.2.1 UniCredit Bank z pohľadu segmentov a štruktúry portfólia

UniCredit Bank vďaka svojej histórii ťaží predovšetkým z vynikajúceho postavenia vo firemnom segmente. V oblasti retailu bola banka historicky zameraná na affluentný segment, ale v posledných rokoch sa naopak orientuje hlavne na masovú klientelu, čomu prispôbuje svoje produktové portfólio, komunikáciu a obchodný model. Cieľom banky je posilniť retailový segment natoľko, aby sa svojou bilanciou a ziskom priblížil firemnému segmentu. Kým vo firemnom segmente je banka medzi lídrami na trhu, v oblasti retailu nepatrí medzi veľké banky a jej trhovú podiel je menší ako 10%. Základné parametre retailového a firemného a investičného bankovníctva sú zobrazené v nasledujúcej tabuľke 7:

Tabuľka 7 Porovnanie retailového a firemného a investičného bankovníctva (v mil. Kč)

	Firemné a investičné bankovníctvo	Retailové bankovníctvo
Čistý zisk pred zdanením	5 778	314
Náklady	2 500	3 452
Aktíva	416 959	83 804

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výročnej správy UniCredit Bank 2014

Porovnanie obidvoch bankových divízií ukazuje, že firemné a investičné bankovníctvo je hlavným zdrojom ročnej zisku banky a celkových aktív. Naopak retailové bankovníctvo má síce vysoké náklady na prevádzku, ale v roku 2014 sa podieľalo na zisku banky pred zdanením iba objemom 314 mil. Kč. Aj z tohto pohľadu je zrejmé, prečo chce banka v nasledujúcich rokoch výrazne posilniť práve retailový segment.

Pokiaľ nezahrneme bilanciu českej strany, tak z hľadiska celkovej bilancie je na Slovensku na piatej pozícii a radí sa medzi väčšiu ČSOB a o niečo menšiu Poštovú banku. V Čechách jej v prípade zohľadnenia bilancie len českej bilancie patrí štvrtá pozícia medzi ČSOB a Raiffeisenbank.

Ako banka uvádza vo výročnej správe za rok 2014, banka má tradične najsilnejšiu pozíciu na trhu v segmente veľkých firiem. Prvé miesto na trhu jej patrí aj v oblasti štruktúrovaného financovania a syndikovaných úverov a podieľa sa tak na spolufinancovaní najväčších tuzemských transakcií. Od roku 2013 sa banka cielene zameriava aj na štruktúrované financovanie menších úverov od objemu 30 mil. Kč. Už v nasledujúcom roku banke narástol výnos z tohto segmentu o 28%.

Rovnaký zdroj konštatuje, že vedúce postavenie má banka aj v oblasti financovania energetiky a sieťových odvetví. To isté platí o oblasti financovania komerčných nehnuteľností, kde financuje alebo spolufinancuje najväčšie tuzemské developerské projekty.

V poslednej výročnej správe je tiež uvedené, že banka v poslednej dobe investuje do rozvoja segmentu malých a stredných podnikov, pre ktorý pripravila nové produkty a marketingovú podporu aj formou kampaní. V roku 2014 banka navýšila objem poskytnutých úverov v tomto segmente o 26%.

Ten istý dokument informuje, že ďalšou prioritou banky je posilnenie kompetenčného centra, ktoré sa špecializuje na poľnohospodárstvo, energetiku, municipalitu, zdravotníctvo, cirkve a európske dotácie. Banka pri rozvoji týchto segmentov ťaží z know-how, ktoré získala vďaka fúzii medzi českou a slovenskou bankou.

Banka je aktívna aj v oblasti retailového a privátneho bankovníctva a v súčasnosti má v obidvoch krajinách spolu približne 230 pobočiek. V oblasti retailového bankovníctva sa banka zameriava na rast klientskeho portfólia, ktoré má necelých 600 tis. klientov. Podľa výročnej správy 2014 banka v tomto segmente rástla vo všetkých kvantitatívnych ukazateľoch. Národná banka Slovenska v roku 2014 upozornila slovenské banky na výrazný rast hypotekárneho trhu a vyzvala ich k obozretniejšiemu hodnoteniu parametrov úveru a schopnosť klienta úver splácať.

UniCredit Bank má v Českej republike tradične silné postavenie v segmente slobodných povolání. Tomuto segmentu sa dlhodobo venuje Kompetenčné centrum, ktoré navrhuje a zavádza nové produkty a upravuje podmienky jednotlivých produktov tak, aby banka svoju pozíciu v tomto segmente upevňovala.

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

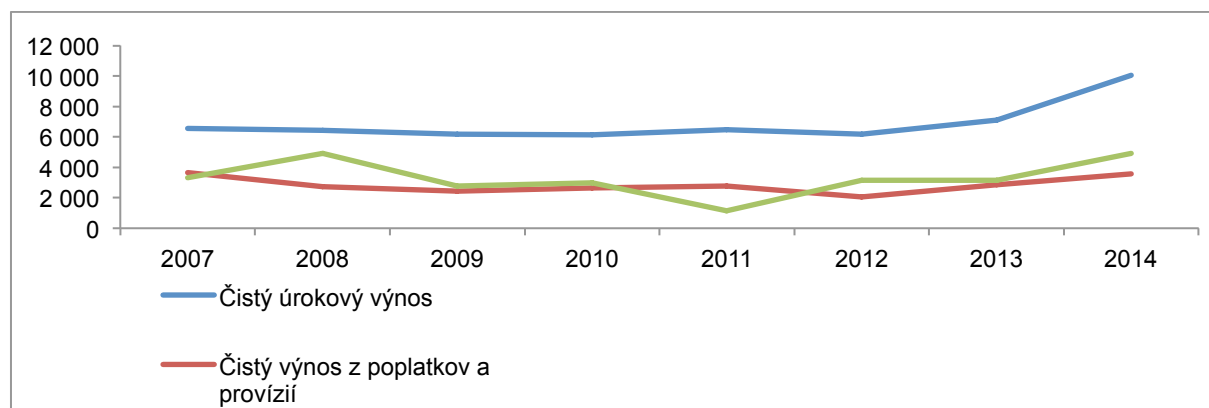
Ako sa píše vo výročnej správe za rok 2014, z celkovej bilancie 508 616 mil. Kč je 292 965 mil. Kč v českých korunách, ekvivalent 195 365 mil. Kč je v eurách, ekvivalent 14 871 mil. Kč je v amerických dolároch a zvyšok je v ďalších menách.

5.2.2 Vývoj dôležitých parametrov banky od roku 2007

Krída, ktorá začala v roku 2007 a negatívne ovplyvnila globálnu ekonomiku, mala obrovský dopad aj na bankový sektor. Nasledujúce odstavce porovnávajú ukazatele banky od roku 2007 až po rok 2014 a zhodnotia, aký veľký dopad mala na UniCredit Bank v Českej republike. Súčasťou tejto analýzy bude aj porovnanie UniCredit Bank s najbližšou konkurenciou podľa čistého ročného zisku, konkrétne s Komerčnou bankou a Raiffeisenbank.

Základný parameter, ktorý je dôležitý pre akcionárov a taktiež pre bonusovú zložku mzdy managementu a zamestnancov banky je čistý zisk po zdanení. Jeho vývoj v sledovanom období zobrazuje nasledujúci graf 1:

Graf 1 Čistý zisk po zdanení od roku 2007 (v mil. Kč)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výročných správ UniCredit Bank

Trend vývoja čistého zisku v období 2007 až 2013 bol mierne negatívny a je zrejším prejavom krízy, ktorá zasiahla aj bankový sektor. Banka ešte v roku 2008 dokázala navýšiť zisk, ktorý už ale neplynul z úrokového výnosu a ani z poplatkov a provízií. Čistý úrokový výnos klesal až do roku 2011 a zmena trendu nastala až v roku 2014, kedy znižovanie úrokov spolu so stabilnými ekonomickými podmienkami viedli k zrýchlenému rastu úverového trhu. Výnosy z úrokov od roku 2013 rastú výrazne rýchlejšie ako výnosy z poplatkov a provízií. Dôležité je nezabudnúť na skutočnosť, že od 1. decembra 2013 sa česká banka spojila so slovenskou, a preto sú výsledky konsolidované a nie je ich možné priamo porovnávať s predchádzajúcim obdobím.

Výrazný pokles čistého zisku banka zaznamenala v roku 2011. Ešte na konci toho roku banka držala v portfóliu grécke štátne dlhopisy v nominálnej hodnote 120 mil. EUR. V tomto roku

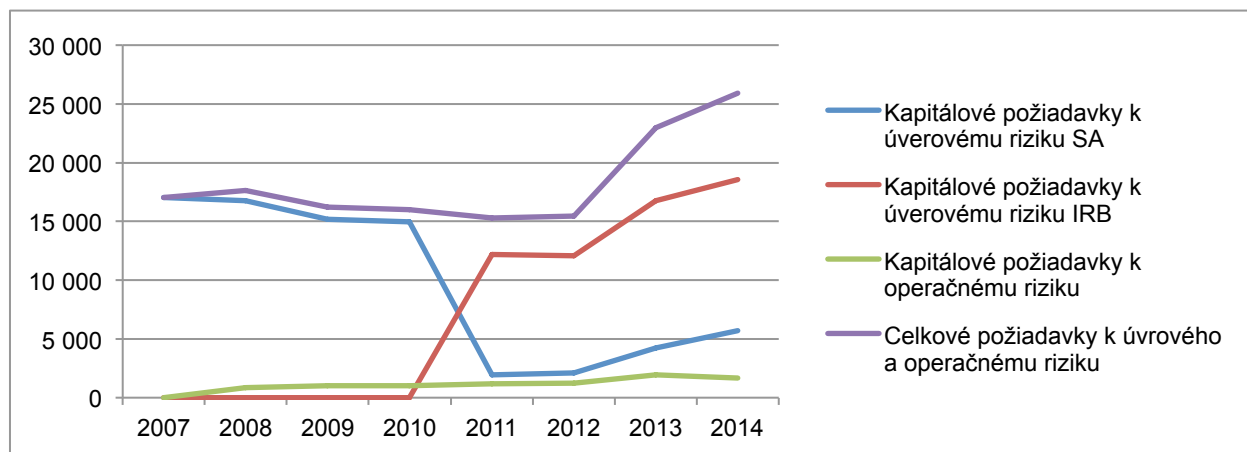
VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

pristúpila k zníženiu ich hodnoty o 2,72 mld. Kč a tento objem preto odpísala z čistého zisku. Bez tohto odpisu by banka v roku 2011 vykázala výrazný rast čistého zisku.

Vývoj kapitálových požiadaviek k úverovému a operačnému riziku v sledovanom období zobrazuje nasledujúci graf 2:

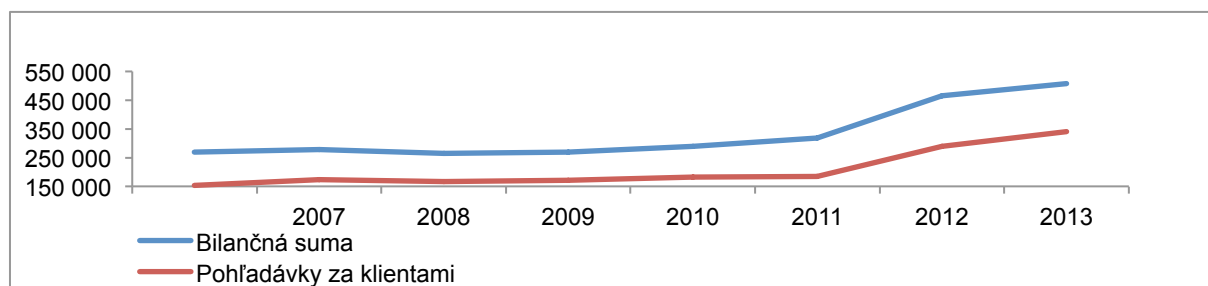
Graf 2 Kapitálové požiadavky k úverovému a operačnému riziku od roku 2007 (v mil. Kč)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výročných správ UniCredit Bank

V rokoch 2007 až 2014 sa postupne znižovali kapitálové požiadavky k úverovému a operačnému riziku. K tomu pomohlo aj to, že banka zmenila metódu výpočtu kapitálových požiadaviek k úverovému riziku. V roku 2008 banka podľa pravidiel Basel II začala zverejňovať kapitálové požiadavky k úverovému riziku, ktoré s výnimkou roku 2014 postupne rastú. V čase ekonomickej krízy však banka dokázala znižovať kapitálové požiadavky na úverové riziko a to aj napriek tomu, že objem pohľadáviek za klientami a rovnako aj bilančná suma s výnimkou roku 2009 rástli, ako to znázorňuje nasledovný graf 3:

Graf 3 Bilančná suma a pohľadávky za klientami od roku 2007 (v mil. Kč)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výročných správ UniCredit Bank

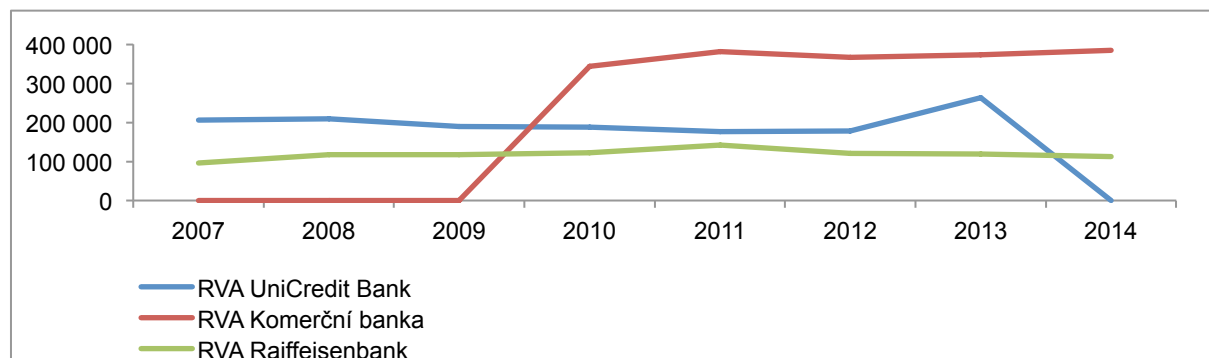
VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Banka aj v období krízy, kedy zároveň kledali úrokové sadzby a znižovali za marže z úverových obchodov, bola aktívna a navyšovala pohľadávky za klientami a bilančnú sumu. Zároveň však aktívne riadila úverové riziko a zvyšovala kvalitu úverového portfólia.

Výška RVA v porovnaní s konkurenciou v tomto období zobrazuje nasledujúci graf 4:

Graf 4 Porovnanie RVA s konkurenciou od roku 2007 (v mil. Kč)

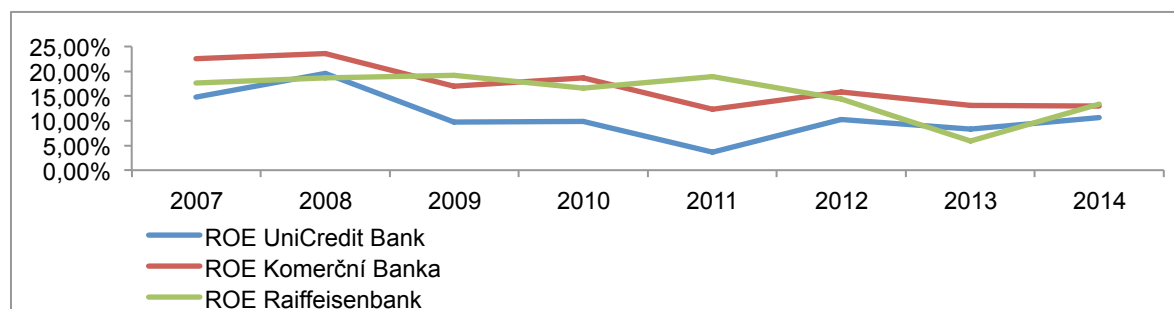

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výročných správ

Z grafu je vidieť, že UniCredit Bank na krízu aktívne reagovala a dokázala znižovať celkový objem RVA. Naopak Raiffeisenbank sa objem RVA zvýšil z 95,9 mld. Kč v roku 2007 až na 142 mld. Kč v roku 2011 a banka musela následne obmedziť poskytovanie nových úverov. Následne aj táto banka dokázala otočiť negatívny trend a objem RVA začala znižovať.

Porovnanie dôležitých ziskových ukazateľov ROA⁶⁰ a ROE⁶¹ medzi UniCredit Bank a konkurenciou v období 2007 až 2014 zobrazuje nasledujúci graf 5:

Graf 5 a) Porovnanie ROE s konkurenciou od roku 2007 (v %)

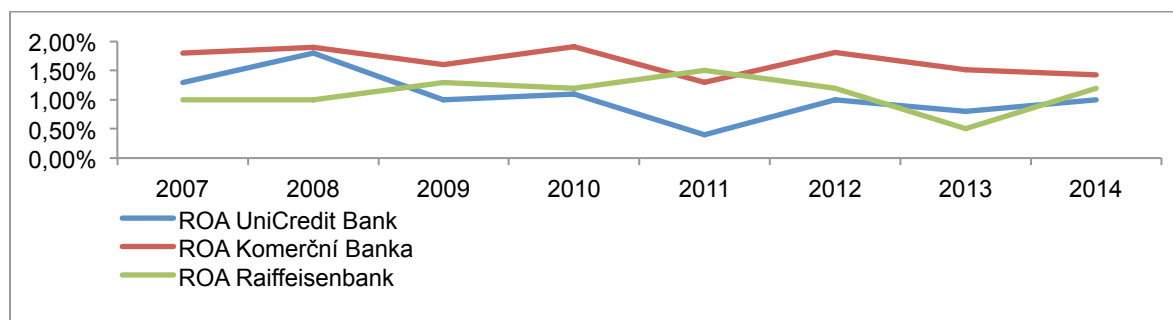
b) Porovnanie ROA s konkurenciou od roku 2007 (v %)

⁶⁰ Rentabilita aktiv, anglicky Return on Assets, skratka ROA.

⁶¹ Rentabilita vlastného kapitálu, Return on Equity, skratka ROE.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

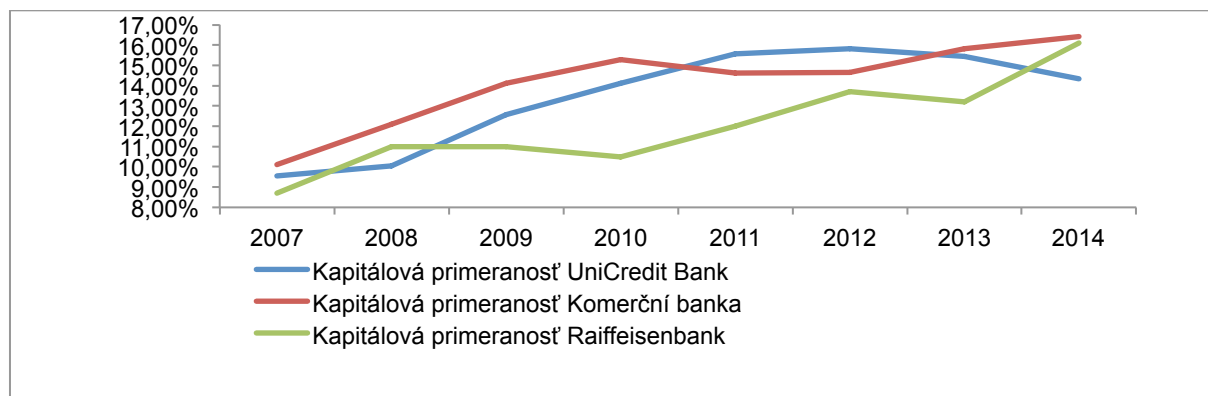
Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výročných správ Na grafe je vidieť, že UniCredit má dlhodobo slabší ukazateľ ROA a ROE v porovnaní s konkurenciou. Ich trendový vývoj značne koreluje s vývojom ROA a ROE v Komerčnej banke. Znovu je vidieť, že výsledok roku 2011 bol silno ovplyvnený odpisom gréckych štátnych dlhopisov. Raiffeisenbank prechádzala v roku 2013 v rámci programu Fit for Future transformáciou nákladov, a preto jednorázovo začtovala náklad na nedokončený vývoj hlavného IT systému banky, čo negatívne ovplyvnilo jej výsledok hospodárenia.

V poslednom grafe 6 tejto podkapitoly je porovnanie vývoja kapitálovej primeranosti UniCredit Bank v období od roku 2007 do roku 2014 s konkurenciou:

Graf 6 Porovnanie kapitálovej primeranosti s konkurenciou od roku 2007 (v %)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výročných správ

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

Kapitálová primeranosť v uvedenom grafe je počítaná z celého regulátorného kapitálu, teda súčtu Tier 1 a Tier 2, pričom je nutné konštatovať, že kapitálom Tier 2 Komerčná banka nedosponuje a ani u ostatných bánk zásadne neovplyvňuje celkovú kapitálovú primeranosť. V roku 2007 mali všetky banky kapitálovú primeranosť vyššiu ako 8% a od roku 2008 potom vyššiu ako 10%. UniCredit Bank kapitálovú primeranosť navyšovalo rýchlejšie ako konkurencia a v roku 2011 a 2012 ju malo z uvedených bank najvyššiu. Všetky sledované banky spĺňali kapitálové požiadavky regulátora a na konci roku 2014 boli pripravené s rezervou plniť aj kapitálové požiadavky podľa Basel III.

Na základe uvedeného prehľadu je možné konštatovať, že UniCredit Bank zvládla implementáciu pravidiel Basel II. V období krízy dokázala znižovať RVA a zároveň navyšovať celkové aktíva a predovšetkým svoju kapitálovú primeranosť. Svojou odolnosťou na domácom trhu sa porovnávala skôr s omnoho väčšou Komerčnou bankou než s menšou Raiffeisenbank, ktorá mala počas krízy turbulentnejší vývoj uvedených ukazateľov. UniCredit Bank plnila požiadavky regulácie Basel II aj v roku 2011, keď musela z rozhodnutia skupiny odpísať hodnotu gréckych štátnych dlhopisov.

5.2.3 Riadenie úverového rizika

V UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia zodpovedá za riadenie úverovej politiky banky oddelenie Strategického riadenia úverových rizík. Toto oddelenie na pravidelnej báze reportuje predstavenstvu banky.

UniCredit Group (2016) informuje, že na meranie úverového rizika sa v Českej republike od roku 2011 a na Slovensku od roku 2012 používal F-IRB prístup. Česká republika dostala v roku 2014 od Českej národnej banky povolenie používať A-IRB prístup a v súčasnosti teda vychádza z vlastných odhadov úverových rizík. Prechodom na komplexnejší prístup banka znížila svoje RVA o takmer 10 mld. Kč. Dôležité je spomenúť, že výpočet rizík je v Čechách a na Slovensku rozdielny napriek tomu, že tieto banky sa v roku 2013 spojili.

UniCredit Bank (2015) konštatuje, že banka riadi riziko na úrovni klienta a na úrovni portfólia nasledovne:

- Banka skúma bonitu klienta, na základe ktorej určuje limity úverovej angažovanosti. Na základe tejto analýzy určuje rating klienta. Interný ratingový systém má 26 tried číslovaných od 1 po 10. Tieto triedy ďalej používajú medzistupne označené ako + a -. Interný rating vyjadruje pravdepodobnosť defaultu klienta, pričom vychádza z kvantitatívnych, kvalitatívnych a tiež behaviorálnych faktorov. Tieto parametre skúma v procese schvalovania úveru a následne aj počas úverového vzťahu s klientom. Pre posúdenie bonity klienta je dôležitý aj náhľad do úverových registrov.
- Na úrovni portfólia banka sleduje celkovú expozíciu voči úverovému riziku a kvantifikuje očakávanú stratu z tejto expozície. Očakávaná strata ku koncu roku 2014 bola 9,54 mld. Kč. Banka neustále podrobne monitoruje trendy v jednotlivých

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

čiasočných úverových portfóliách a pravidelne kontroluje svoju úverovú angažovanosť voči jednotlivým odvetviam, krajinám a ekonomicky prepojeným skupinám. V prípade potreby banka určuje koncentračné limity pre jednotlivé odvetvia, krajiny alebo ekonomicky prepojené skupiny.

Výročná správa UniCredit Bank za rok 2014 informuje, banka portfolio pohľadáviek analyzuje podľa typu pohľadávky, čo znamená, že sú rozdelené podľa jednotlivých produktových skupín. Pohľadávky za klientami banka ďalej rozdeľuje do kategórií podľa interného ratingu, ktorý vyjadruje pravdepodobnosť splávania pohľadávky. Ďalším parametrom dôležitým pre analýzu úverového portfólia je doba splatnosti pohľadávky, spôsob zaistenia, krajina klienta, obor činnosti klienta a dôležitým parametrom je aj sektor klienta. Úverové portfolio je rozdelené do štyroch sektorov, medzi ktorými sú finančné inštitúcie, nefinančné podniky, vládny sektor a fyzické osoby. Najväčší objem pohľadávok má banka za nefinančnými podnikmi, ktorých podiel na celkovom portfóliu je takmer 70%.

Rozdelenie portfólia pohľadáviek činností podľa odboru činností je zobrazené v tabuľke 8:

Tabuľka 8 Analýza pohľadáviek za klientmi z pohľadu odboru činnosti (v mil.Kč a v %)

Odbor činnosti	Výška pohľadávky	Percentuálny podiel
Služby v oblasti nehnuteľností	69 645	21%
Finančné služby	13 650	4%
Veľkoobchod	29 505	9%
Domácnosti	78 562	23%
Maloobchod	4 602	1%
Leasing a prenájom	2 880	1%
Automobilový priemysel	5 282	2%
Energetický priemysel	31 894	9%
Ostatné	103 490	30%
Celkom pohľadávky za klientami	339 510	100%

Zdroj: Výročná správa UniCredit Bank (2015)

Uvedený prehľad potvrdzuje, že UniCredit Bank má najväčšiu expozíciu voči firemnému sektoru, predovšetkým voči spoločnostiam, ktoré podnikajú v službách v oblasti

nehnutelnosti, v energetickom priemysle, veľkoobchode a finančných službách. Úverové portfolio banky je diverzifikované a ani jedno z odvetví nemá vysokú koncentrovanosť.

5.2.4 Riadenie trhového rizika

Výročná správa UniCredit Bank (2015) informuje, že pre meranie trhového rizika používa banka predovšetkým metódu VaR, ktoré sa počítajú na základe historickej simulácie s jednodenným horizontom a spoľahlivosťou 99%. Banka takto meria riziko zo svojich otvorených pozícií, a teda úrokové, menové, aktiové a ďalšie riziká, napríklad spreadové a opčné riziko. Banka riadi trhové riziká tým, že nastavuje limity jednotlivých transakcií, limity na citlivosť portfolio a stop loss limity a taktiež VaR limity.

Rovnaký zdroj uvádza, že štruktúru VaR limitov schvľuje aspoň raz ročne Výbor pre riadenie aktív a pasív, známy ako ALCO. Ich hodnoty predstavuje tabuľka 9:

Tabuľka 9 Hodnoty VaR na konci roku 2013 a 2014 (v mil. Kč)

	31.12.2014	31.12.2013
VaR celkový	109,4	162,5
VaR menových nástrojov	2,34	3,95
VaR akciových nástrojov	0	0,03

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa výročnej správy UniCredit Bank

Údaje v tabuľke ukazujú, že banka na konci roku 2014 medziročne znížila svoje trhové riziko. V roku 2014 banka implementovala nový IT systém, ktorý počíta VaR a tým sa zjednotila metóda výpočtu trhového rizika v rámci celej divízie strednej a východnej Európy.

5.2.5 Riadenie operačného rizika

Podľa UniCredit Group (2016), využíva UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia rovnako ako väčšina skupiny pokročilú metódu merania operačného rizika. Ťaží pritom zo skupinového modelu, ktorý pracuje aj s externými údajmi. Do operačného rizika zahŕňa aj právne riziko, ale jeho súčasťou nie je strategické a reputačné riziko.

Ako uvádza UniCredit Bank (2015), za riadenie operačného rizika zodpovedá Výbor pre riadenie operačného rizika, kde sú členmi aj všetci členovia predstavenstva. Jednotlivé oddelenia banky priebežne zaznamenávajú udalosti operačného rizika a na základe týchto údajov je pripravovaný kvartálny report, ktorý sa prezentuje uvedenému výboru. Obzvlášť závažné udalosti operačného rizika sú predstavenstvu reportované bezodkladne.

5.2.6 Dopady na kapitálové riadenie banky

UniCredit Bank (2015) konštatuje, že banka plní požiadavky pravidiel Basel II v podobe, ako boli implementované vyhláškou ČNB. Zároveň prehlasuje, že Basel III síce priniesol požiadavky na zlepšenie kvality a kvantity kapitálu, predstavil minimálne požiadavky likvidity a pákový pomer, ale prechod na tieto pravidlá pre banky nepredstavuje zásadnejšiu zmenu. Dopad novej regulácie na kapitálovú primeranosť UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia je teda podľa samotnej banky minimálny.

Rovnaký zdroj uvádza, že nové požiadavky boli predstavené aj v oblasti RVA, ale ani tieto zmeny v konečnom dôsledku nemajú významný dopad na RVA. Na jednej strane síce narástol koeficient cient korelácie u expozície voči finančnému sektoru, ale na druhej strane bol vyvážený tým, že sa znížil koeficient pre expozície voči malým a stredným firmám.

UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s. zverejňuje povinné údaje o banke v dvoch verziách. Jedna je podľa európskej a jedna podľa domácej smernice. Podľa českej vyhlášky č.163/2014 Sb., prílohy 10 zverejňuje banka iba malú časť údajov, z ktorých je pre Basel III relevantný predovšetkým údaj o kapitálovej primeranosti, ktorý je uvedený v tabuľke 10:

Tabuľka 10 Plnenie kapitálových požiadaviek UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia (v %)

Informácie platné k 30.9.2015				
	K ultimu vykazovaného obdobia	K ultimu 1. predchádzajúce ho obdobia	K ultimu 2. predchádzajúce ho obdobia	K ultimu 3. predchádzajúce ho obdobia
	(03/2015)	(02/2015)	(01/2015)	(04/2014)
Kapitálový pomer pre kmeňový kapitál tier 1	14,20%	14,93%	15,77%	14,84%
Kapitálový pomer pre kapitál tier 1	14,20%	14,93%	15,77%	14,84%
Kapitálový pomer pre celkový kapitál	14,68%	15,41%	16,11%	15,16%

Zdroj: UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia (2016)

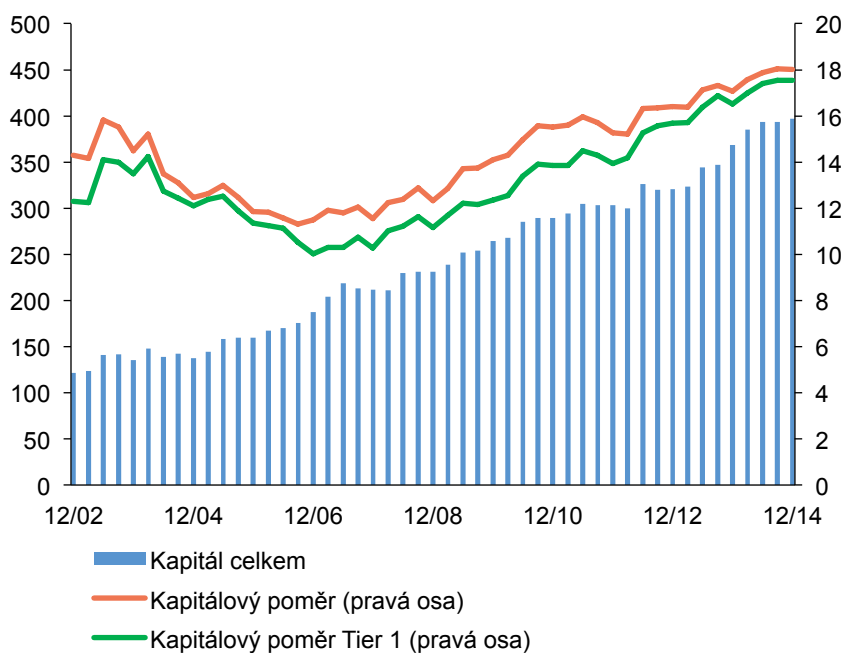
Uvedené hodnoty kapitálových pomerov ukazujú, že banka podľa domácej legislatívy plní požiadavky na kapitálovú primeranosť. Za posledný rok všam došlo k poklesu jednotlivých kapitálových pomerov.

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Táto skutočnosť odráža situáciu na českom a slovenskom bankovom trhu, ktorý s rezervou spĺňa kapitálové požiadavky podľa nových pravidiel. Podľa ČNB (2016) bankový sektor navyšuje svoj kapitálový pomer, ako to ukazuje nasledujúci graf 7:

Graf 7 Kapitál a kapitálový pomer v českom bankovom sektore (v mld. Kč a v %)

Zdroj: ČNB (2016)

Rovnaký dokument informuje, že celkový kapitálový pomer bankového sektoru vzrástol na 18%, pomer Tier 1 vzrástol na 17,5% a kapitálové požiadavky CRD4/CRR tak splňuje s dostatočnou rezervou. UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia je teda v konečnom dôsledku v plnení kapitálových požiadaviek pod priemerom trhu v Českej republike, ale na druhej strane plní regulatorne požiadavky s rezervou.

Záver

Diplomová práca predstavila dejiny regulácie a vývoj konceptov Basel. Nová regulácia Basel III v porovnaní s predchádzajúcim konceptom zjednodušila výpočet regulátorného kapitálu tým, že zrušila zložku Tier 3, ale na druhej strane zaviedla požiadavky na kvalitnejší kapitál a navýšila tiež jeho požadovaný pomer. Novými prvkami sú tiež dodatočné požiadavky na kapitál vo forme proticyklického vankúša, udržiavacieho kapitálového vankúša, vankúša pre banky patriace medzi SIFI a ukazovatele likvidity LCR, NSFR a pákový pomer. Cieľom novej regulácie je zabrániť procyklickosti bankového sektora a tiež dohliadať a regulovať riadenie likvidity.

Implementácia nových pravidiel prebieha od začiatku roku 2013 a napriek tomu, že bankový sektor od roku 2007 prechádzal náročným obdobím spôsobeným finančnou krízou, podľa výsledkov posledného monitoringu BCBS banky plnia aktuálne požiadavky a nie sú ďaleko ani od splnenia konečných limitov platných od roku 2019. Skupina UniCredit bola tiež dostatočne kapitálovo vybavená a plní všetky regulátorne požiadavky podľa nového konceptu.

Domáci bankový trh je dlhodobo veľmi dobre kapitálovo vybavený, čo potvrdili aj jednotlivé parametre z obdobia krízy, kedy síce banky zaznamenali stagnáciu, ale ani toto obdobie neprineslo väčšiu volatilitu kapitálovej primeranosti alebo RVA. Práve naopak RVA sa banke darilo znižovať aj napriek rastúcej celkovej bilancii. Ukazovatele, ktoré boli volatilnejšie boli ROA a ROE a čistý zisk pred zdanením, na ktorých sa podpísali nútené odpisy, prípadne investičné náklady v prípade Raiffeisenbank. UniCredit Bank dlhodobo vykazuje nižšiu ROA a ROE ako konkurencia, ale na druhej strane je v porovnaní s menšou bankou odolnejšia v období krízy.

Lokálnej banke pomáha aj know-how skupiny v oblasti riadenia rizík a má implementované a regulátorom schválené pokročilé metódy riadenia rizík. Banka aktívne riadi úrokové riziko na úrovni klienta aj portfólia, a preto nemá vysokú koncentráciu úverov v žiadnom sektore. Lokálna UniCredit je si ale vedomá nutnosti posilniť retailový segment, ktorý vďaka svojej diverzifikácii môže posilniť likviditu.

Vo výročnej správe 2014 lokálna banka konštatuje, že prísnejšie požiadavky nového konceptu nemajú výraznejší dopad, pretože banka má dostatok regulátorného kapitálu. V oblasti riadenia rizík však existujú riziká, ktoré sú možno nové a banky by si ich mali uvedomovať. Na trhu je súčasnosti dostatok likvidity, úrokové sazby sú na historicky najnižších hodnotách a bankový sektor je vysoko konkurenčný. Banky sú zároveň akcionármi tlačene k tomu, aby navyšovali zisk. V tejto situácii by banky mali byť obozretné a nezmierniť svoje interné metódy riadenia rizika.

Dopady novej regulácie zatiaľ nie sú vo v ukazateľoch viditeľné, preto v budúcnosti bude vhodné znovu porovnať historické výsledky bánk a zhodnotiť ich, čo bude aktuálne hlavne po roku 2019, kedy začnú platiť nové pravidlá v plnom rozsahu. Dopad na skupinu UniCredit by bolo vhodné bližšie preskúmať ďalším výskumom zameraným na porovnanie viacerých veľkých bankových skupín a viacerých trhov. Vhodné by bolo tiež zanalyzovať výsledky

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

skupiny a banky v dlhšom časovom období, aby bolo možné presnejšie popísať dopad finančnej krízy. Trh zatiaľ síce nezaznamenal priamy dopad na cenu bankových produktov, ale napriek tomu by bolo prínosné spraviť analýzu vplyvu na funding zdrojov banky, predovšetkým z ohľadom na nové požiadavky na riadenie likvidity.

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Zoznam použitej literatúry

- TARULLO, D.K., *Banking on Basel*. Washington, DC : Peterson Institute for International Economics, 2008. ISBN 978-0-88132-423-5.
- CIPRA, T. *Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišťovnictví*. Praha : Ekopress, 2002. ISBN 80-86119-54-8.
- PŮLPÁNOVÁ, S. *Komerční bankovníctví v České republice*. Praha : Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1180.
- KAŠPAROVSKÁ, V. *Řízení obchodních bank: vybrané kapitoly*. Praha : C.H.Beck, 2006. ISBN 80-7179-381-7.
- DVOŘÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. Praha : Linde Praha, 2005. ISBN 3142188145.
- A Short History. *Comptroller of the Currency. Office of the Comptroller of the Currency* [online]. 2011 [cit.2016-01-05]. Dostupné z WWW: <http://www.occ.gov/about/what-we-do/history/OCC%20history%20final.pdf>.
- BIS chronology, 1929-2013. *Bank for international settlements* [online]. 2013 [cit.2016-01-05]. Dostupné z WWW: <https://www.bis.org/about/chronology.htm?m=1%7C4%7C550>
- 85th Annual Report. *Bank for international settlements* [online]. 2015 [cit. 2016-01-08]. Dostupné z WWW: <http://www.bis.org/publ/arpdf/ar2015e.pdf>
- Amendment to the Capital Accord to incorporate market risks. *Basel Committee on Banking Supervision, Bank for international settlements* [online]. 2005 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z WWW: <http://www.bis.org/publ/bcbs119.pdf>
- Countercyclical capital buffer (CCyB). *Bank for international settlements* [online]. 2016 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z WWW: <http://www.bis.org/bcbs/ccyb/>
- Bimonthly meetings. *Bank for international settlements* [online]. 2015 [cit. 2016-01-08]. Dostupné z WWW: http://www.bis.org/about/bimonthly_meetings.htm#GEM
- Historical Timeline. *Federal Deposit Insurance Corporation* [online]. 2014 [cit.2016-01-05]. Dostupné z WWW: <https://www.fdic.gov/about/history/timeline/1930s.html>.
- What we do. *Financial Stability Board* [online]. 2015 [cit. 2016-01-08]. Dostupné z WWW: <http://www.fsb.org/what-we-do/>
- Our History. *Financial Stability Board* [online]. 2015 [cit. 2016-01-08]. Dostupné z WWW: <http://www.fsb.org/about/history/>
- 2015 update list of global systematically important banks (G-SIB). *Financial Stability Board* [online]. 2015 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.fsb.org/wp-content/uploads/2015-update-of-list-of-global-systemically-important-banks-G-SIBs.pdf>
- International Convergence of Capital Measurement and Capital Standard. *Basel Committee on Banking Supervision, Bank for international settlements* [online]. 1998 [cit. 2016-01-10]. Dostupné z WWW: <http://www.bis.org/publ/bcbs04a.pdf>
- Basel III Monitoring Report. *Basel Committee on Banking Supervision, Bank for international settlements* [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z WWW: <http://www.bis.org/bcbs/publ/d354.pdf>
- Basel III: International Framework for Liquidity Risk Measurement, Standards and Monitoring. *Basel Committee on Banking Supervision, Bank for international settlements* [online]. 2010 [cit. 2016-01-16]. Dostupné z WWW: <http://www.bis.org/publ/bcbs188.pdf>

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

- Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools. *Basel Committee on Banking Supervision, Bank for international settlements* [online]. 2013 [cit. 2016-03-16]. Dostupné z WWW: <http://www.bis.org/publ/bcbs238.pdf>
- Basel III phase-in arrangements. *Basel Committee on Banking Supervision, Bank for international settlements* [online]. 2013 [cit. 2016-03-18]. Dostupné z WWW: https://www.bis.org/bcbs/basel3/basel3_phase_in_arrangements.pdf
- Basel III leverage ratio framework and disclosure requirements. *Basel Committee on Banking Supervision, Bank for international settlements* [online]. 2014 [cit. 2016-03-18]. Dostupné z WWW: <http://www.bis.org/publ/bcbs270.pdf>
- Basel III: the net stable funding ratio. *Basel Committee on Banking Supervision, Bank for international settlements* [online]. 2014 [cit. 2016-03-18]. Dostupné z WWW: <http://www.bis.org/publ/bcbs271.pdf>
- Global Systematically Important Banks: updated assessment methodology and the additional loss absorbency requirement. *Basel Committee on Banking Supervision, Bank for international settlements* [online]. 2013 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.bis.org/publ/bcbs255.pdf>
- Zpráva o finanční stabilitě 2014/2015. Česká národní banka [online]. 2016 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z WWW: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2014-2015/fs_2014-2015.pdf
- Credit Rating Agencies. Reducing reliance and strengthening oversight. Progress Report to the St Petersburg G20 Summit. *Financial Stability Board* [online]. 2013 [cit. 2016-01-09]. Dostupné z WWW: http://www.fsb.org/wp-content/uploads/r_130829d.pdf
- Charter of the Financial Stability Board. *Financial Stability Board* [online]. 2012 [cit. 2016-01-08]. Dostupné z WWW: <http://www.fsb.org/wp-content/uploads/FSB-Charter-with-revised-Annex-FINAL.pdf>
- A brief history of the Basel Committee. *Bank for International Settlements. Basel Committee on Banking Supervision* [online]. 2015 [cit. 2016-01-05]. Dostupné z WWW: <https://www.bis.org/about/chronology.htm?m=1%7C4%7C550>
- History of the Basel Committee. *Bank for International Settlements*. [online]. 2015 [cit. 2016-01-09]. Dostupné z WWW: <http://www.bis.org/bcbs/history.htm>
- Fender, Ingo. Lewrick, Ulf. *Calibrating the leverage ratio* [online]. 2015 [cit. 2016-03-18]. Dostupné z WWW: http://www.bis.org/publ/qtrpdf/r_qt1512f.pdf
- GHIZONI, S. K. Establishment of the Bretton Woods System. *Federal Reserve History* [online]. 2013 [cit. 2016-01-05]. Dostupné z WWW: <http://www.federalreservehistory.org/Events/DetailView/28>
- Disclosure by institutions according to Regulation (EU) No.575/2013 as at December 31, 2015. UniCredit Group [online]. 2016 [cit. 2016-04-04]. Dostupné z WWW: <https://www.unicreditgroup.eu/content/dam/unicreditgroup-eu/documents/en/investors/third-pillar-basel/2015/Disclosure-by-Institutions-according-to-Regulation-EU-No.-575-2013-as-at-December-31-2015.pdf>
- SZPYRZ, M, NOVOTA, D. *Bazilejské dohody o kapitáli a kapitálová primeranosť bánk v SR* [online]. 2013 [cit. 2016-01-15]. Dostupné z WWW:

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

http://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_FSR/Biatec/Rok2013/07-2013/06_biatec13-7_szpyrc.pdf

SZPYRC, M, TEJ, J. *Vývoj bazilejských dohôd o kapitáli a implementácia Basel III* [online]. 2011 [cit. 2016-02-01]. Dostupné z WWW:

http://www3.ekf.tuke.sk/mladivedci2011/herlany_zbornik2011/szpyrc_miroslav.pdf

HORVÁTOVÁ, E. Implementácia dokumentov Basel III z hľadiska zvýšenia kvality a kvantity kapitálu banky [online]. 2013 [cit. 2016-02-15]. Dostupné z WWW:

http://www.derivat.sk/files/2013%20casopis/2013_Maj_KvalaKvantBasel3.pdf

BLUNDELL-WINDALL, A, ATKINSON, P. Thinking Beyond Base III: Necessary Solutions for Capital and Liquidity [online]. 2010 [cit. 2016-01-15]. Dostupné z WWW:

<http://www.oecd.org/finance/financial-markets/45314422.pdf>

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU

Nárožní 2600/9a, 158 00 Praha 5

Vysoká škola ekonomie a managementu

info@vsem.cz / www.vsem.cz